

KRAUS SÁNDOR

BESZÁMOLÓ

az

1993-ban

végzett

karszt- és barlangtani
munkáimról

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Beszámoló	5
Túrák	5
Előadások	6
Bérmunkák	6
MKBT munkák	7
Egyebek	7
Eszmefuttatások, észficamok	9
Mellékletek	
Megjegyzések az anyagi ösztönzésről	11
Barlangkataszterezés	12
Barlanglezárások	14
Mintaleírások	20
Lektorai vélemény /Köcsis Ákos: Ujabb barlangfeltárások.../	50
Barlangföldtani vélemény /Verecke út 103.../	52
Idegenforgalmi barlangok kiépítési megoldásai az USA-ban	56
Barlangok versekben	
Ady Endre	64
Arany János	69
József Attila	79
Szabó Lőrinc	84
Tóth Árpád	90

5

Nem mondhatom el senkinek,
Elmondom hát mindenkinek.

/Karinthy Frigyes/

Beszámoló az 1993. évben végzett karszt- és
barlangos tevékenységről

/1992 december 1. -- 1993 november 30./

Ismét eltelt egy év, a tervezettnél /remélnél/ lényege-
sen kevesebb eredménnyel. De azért van miről mesélnem.

Illetlenség a rohadt anyagiakkal ~~kezdenem~~ kezdenem,
mégis ez mozgatta az elmúlt évet. Azt már elértem, hogy
néhány barlangos ^{témában} segédmunkásként -- na, legyen technikus --
alkalmaznak, de arra még kilátásom sincs, hogy kedvenc
szakterüleimen végzett játékaimért pénzt kapjak. Nem szá-
mithatom ide a Karszt és Barlang Alapítványtól kapott uta-
zási támogatást /5000 Ft/, bár nagyon köszönöm ezúton is.
Marad tehát a "tisztá" szórakozás! Lehet, hogy jobb is...

Mindazonáltal van néhány megjegyzésem az anyagi ösztön-
zésről a MELLÉKLETben. És most nézzük a tényeket!

Túrák

Az idei év meglepően jól sikerült-- darabszámra. /A leg-
előlt irt eredménytelenséggel ez csak látszólag van ellen-
tétben, mert bár sokat mászkáltam, de kevés eredményt értem
el a megismerésekben./

80 barlangtúra során 102,5 órát voltam a föld alatt, mi-
közben 35, számomra új barlangot ismertem meg. Csak így to-
vább! Felszinen jelentős volt az egyhetes nyaralás Auszt-
riában a Grosz Venediger közelében, a Slöss-fojócaska völ-
gyében. Hát ez már tényleg Nagy Hegy! És micsoda növények!
És micsoda más csodák! Lehetőség nyílt glecserbarlangot
is nézni, glecser alatti olvadásos résben bóklászni, és
hóolvadásos alagutak formáiban gyönyörködni. Kiválók!

Egy gyerektúra vezetésében is segédkeztem a Mátyás-
hegyi-barlangban.

Előadások

Szokás szerint a földtani dolgokat meséltem a barlangász ifjaknak, összesen 4 előadáson. A nyári barlangkutató-tanfójason összesen 20 órányit kábitottam a népeket. A Pisznice-barlangban nézelődtünk, mikor egyik legény megjegyezte: már voltak a tanfojammal többször is itt, de most egészen más a barlang. Lehet, hogy tényleg ér valamit a barlangföldtan?

Tavasszal a Műsorfüzetben meghirdettem egy borsókő-vita-előadást és -túrát a Szemlő-hegyi-barlangba. Ez érdeklődés hiányában elmaradt. /Egy embert érdekelt csak, vele meg máskor is szoktunk menni./ Geológiai nyílt túrát kétszer tartottam ezen kívül.

1992. évi USA-beli tanulmányutunkról T. Bolner Katival 3 előadásban számoltunk be a MKBT-ben.

Bérmunkák és más rohadt anyagiak

Egy tennivaló vagy legyen érdekes, vagy fizessék meg. Ennek jegyében a Barlangtani Intézetben segitettem az új számítógépes nyilvántartás alapadatainak összeböngészésében. Ősszel a Bükk-hegység barlangjainak leltárját állítottam össze, ami remélhetőleg a Bükk karsztjai, vizei... konferencia kiadványában megjelenik, és így mindenki számára hozzáférhető lesz. Hozzákezdünk a Pilis-hegység leltárjának elkészítéséhez is.

Néhány barlangban a hejszini leltározást is elvégeztem /"állapotfelvétel"/ a részletes adatlap szempontjai szerint. ^{alkalmaz} A kataszterezett barlangok listáját a MELLÉKLETBEN találod.

Munkahejemen barlanglezárásokat is csináltunk, kialakítva egy üzembiztos --bár könnyen átkulcsosítható -- zártipust, amit a Leány- és Legény-barlangnál, a Sojmári-ördög-luknál és a Bénulás-barlangnál alkalmaztunk eddig. A lezárásokról néhány fényképet találsz a MELLÉKLETben.

Hirtelen sükségből átvettem a Ferenc-hegyi-barlang vizmintáinak gyűjtését, 3 alkalommal végezve azt. Ha már úgyis le kell menni, földtani nyílt túrát is hirdettem mellé.

Nem bér, bár pénz a Karszt és Barlang Alapítványtól kapott 5000 Ft utazási támogatás is. Köszönet érte.

MKBT munkák

Választmányi üldögélésen 2 alkalommal voltam jelen, megállapítva, hogy minek? A kutya ugat, a karaván meg halad.

Az Oktatgatási Bizottság ülésein is kétszer voltam, ez legalább valami kis eredményt hozott is.

A Barlangász Emlékkert létesítését növények adományozásával és beültetésével segitettem.

A Pál-völgyi-kőfejtőben rendezett barlangos összejövete-
len családommal egy napot töltöttem, de -- számomra -- ér-
demleges program nem volt, a sok részeg meg a kellemes esti
hangulatot is elrontotta.

A MKBT Központinak csúfolt táborában jelen voltam, bár
önálló feladattal; a Leány- és Legény-barlang ajtainak be-
szerelése volt a célunk, amit sikerült is megalkotni. Jó
sok üreg van Klastrom-puszta környékén, lehet kotorászni
bennük rogyásig. Biztos lesz más érdekes is!

A Sojmári-ördögluk lezárása után 2 hétvégen ügyeltem,
eregetve be a népeket. Hát, erősen változatos a színvonal.
De mindenki kijött mégis. Ez hogyan lehet? Talán mégis túl-
zottak a "hivatalos" előírások? /Amik ugyan sehol sincsenek
leirva.../

Egyebek

Egy Novoszibirszkből jött legényt kísértem 4 barlangban
öreg kalcitokat nézegetni.

A Bükk-hegységgel foglalkozó előadásokon novemberben
csak 1 napot tudtam jelen lenni. /Már megint a pénz.../

A MKBT által szervezett Szlovéniai tanulmányútra sike-
rült bepofátlankodnom, mivel senki sem hívott, nyilván azt
gondolták, a szervezők, hogy nem érdekel, meg különben is
zsémbes ember vagyok, akinek jobb otthon maradnia. Ennek
ellenére sok érdekes -- számomra új -- dolgot láttam, ta-
pasztaltam. Ijen a "tányérrakás-csepkövek" és a "trópusi
csepkövek" képződési módjának megismerése. A sok szép nö-
vény és táj nem a barlangos szakmai beszámolóba való, így
nem úntatlak vele.

Mintaleírásokat készítettem néhány darabot, összesen 25-öt, ezek a MELLÉKLETben megtalálhatók, de a Barlangtani Intézetnél a kataszteri anyagokba is elhejezem őket.

Kocsis Ákos kérésére egy rövid dolgozatának két változatról irtam /lesújtó/ bírálatot. A MELLÉKLETBEN olvasható, de felesleges.

A Gugger-hegy oldalában, a Verecke út 103-ban feltárult üregekben kotorásztam kicsit, és rövid barlangföldtani véleményyt alkottam róluk, ami természetesen senkit sem érdekelt. Azért MELLÉKELEM.

Hosszú évek után egy esetleges munka reményében barlang-szakértői igazolványt kértem, amit az Elnökség volt szives megszavazni számomra. Nagyon köszönöm!

Múlt télen összegyűjtöttem az USA-tanulmányút barlangi idegenforgalmi tapasztalatait, hátha valaha valaki itthon is hasznosítani tudja. /A kis naiv!/ Ha netán érdekel, a MELLÉKLETben megleled. /Ha téged sem érdekel, amire nagy eséjem van, akkor is ott van./

"Barlangkutatásaim" erősen eltolódóban vannak a jólfütt szoba felé, így most több költő műveiből gyűjtöttem össze a földalatti hejek említését. /Néhányat Soldos Katalin olvasott végig, ezt külön jelzem./ Az idei év termését -- a változatosság kedvéért -- a MELLÉKLET tartalmazza.

Fejtlövéssem, a borsókő-képződés vizsgálata ügyében egy párolgási kísérletsorozatot kezdtem meg, erről valószínűleg jövőre tudok eredményeket közölni. Most csak a lényegét: pontosan kalibrált felületen eltávozó víz mennyiségét mértem. Az edények a barlangok különböző hejein vannak hetekig--hónapokig, így a páratartalom-mérő műszerek "pillanatszerű" értékeinél jóval reálisabb adatokhoz lehet jutni. /Ha a túrázók ki nem öntik.../

Többrendbeli utánjárással sikerült elérni, hogy Venkovits István 1950-51 években készült vizvizsgálatainak eredeti anyagai a MKBT Adattárába kerüljenek. Ezek az elemzések felbecsülhetetlen értékű összehasonlítási anyagok a "savas eső" és más elméletek szempontjából. Szeretném az egyes mérések másolatát a barlangok anyagaihoz is elhejezni, ez a hosszú téli napok feladata lesz.

Eszmefuttatások, észficamok

A negyedik x után az ember kezdi megérteni a világot. Vagy legalábbis azt hiszi. Mindenesetre nekem most jönnek az összegező érzések, gondolatok. Egyik például: mit kérnék a mesebeli Jó Tündértől? Azt, hogy az emberiség kihalása után 1000 évvel visszajöhessenek körülnézni. /1991 IV 22/

Az évek múlásával az ember rájön néhány dologra. Most például arra, hogy miért néznek furcsán a barlangászokra /enyhén szólva/. Lent az ember minden különösebb teketória nélkül belemászik a sárba, vízbe. /Cupp cupp, mama kedvenc malackája.../ És közben gyönyörködik a csepkövek csodavilágában./Most a hétvégén voltam 21 év után újra a Meteor-barlangban./ Viszont néhány nap múlva a hátizsák kipakolásakor utál hozzányúlni a saját cuccaihoz, ojan ocsmány sárosak, nyirk, nyák, fúj. És ez az, amit a felszíni emberek /a "normálisok"/ látnak az egészből. Ez lehet az /egyik/ oka a furcsa nézésnek. /1993 XII 6/

"Nőgyógyász-jelenség"-nek nevezem a következőt. A Barlangtani Intézetben böngészem a kőgyűjteményt valamikor nyáron. Egy arra csellengő vendég /ügyfél?/ megállt: Hü, de szép csepkövek! - mondotta. Ekkor jöttem rá, hogy ezek tényleg csodaszép dolgok /még ha nem is csepkövek/. Hasonlóan a cimben említett orvoshoz, már én is csak szakmai problémát látok munkám /?/ tárgyaiban. És ez nem jó!! De vajon kibújhat-e az ember saját gondolatvilágából? Sakkozhat-e önmagával, elfeledve a partner gondolatait? Ugy érzem, nem vagyok elég magas színvonalú elme ehhez. /Ugy van!, hejeselsz most Te is./ Talán tudatosan törekedve rá, lehetőség volna visszatérni a "tárgyi tudással el nem homájosított józan paraszti éleslátáshoz". Azaz meglátni a szépséget is a barlangban, nem a fákat nézni, hanem ez erdőt. /1993 XII 18/

Mindazonáltal: lehet, hogy tévedtem.

1993 december 22.

Kraus Sándor
Kraus Sándor

MELLÉKLETEK

Megjegyzések az anyagi ösztönzésről

-Józszi! Tudsz te úszni?

-Nem én!

-Na és ha megfizetem?

Miután 1992. évi Beszámolómat meglepően sok pénzzel díjazták a Cholnoky-pájázaton, úgy vélem, ennyiért engedhetek a megszokott szövegem jellegéből. Végére is a pénz beszél, én meg keverem a maltert, miközben a diplomámmal kitörölhetem a szememet. Egyébként is úgy néz ki, hogy kétféle munkát szoktam csinálni: ami érdekel, vagy amit jól megfizetnek.

Negyed évszázadnyi barlangászás után lassanként felérek arra a szintre, hogy már nem fizetek rá. Sőt, néhol már nyereséges is kezd lenni a dolog! A tudás hatalom-- mondták a régi szép átkosban. De tudásom hatalmával hiába megyek be a boltba kenyérért. Szóval havi fizetésemnél nagyobb összegért már hajlandó vagyok arra is, amit más kíván látni -- olvasni. Ennek az elvnek szellemében hagyom ki például a Sojmári-ördögluk lezárása után kapott írásos vélemény közlését is. Meg néhány magánjellegű szakmai megjegyzést. Valószínű azonban, hogy mostanra a Biráló Bizottság Tagjai már a cimlaptól is visitófrászt kapnak, és nem böngészik át kellő lelkesedéssel a hosszadalmas meséket. És nyilván a stilusváltás /elszürkülés/ miatt nem is díjazzák majd ezt a beszámolót.

1993 szeptember 30.

Barlangkataszterezés

A modernizálódás elérte a Barlangtai Intézetet is, már több számítógépük van, mint ahány karbidlámpájuk. Így aztán a barlangok adatait is elkezdtek feldolgozni. Valóban, jó lesz, majd ha némi pötyögés után elmeséli a masina, hogy mejik barlangban van például 10-nél több meander. Ehhez azonban megbízható, mindenre kiterjedő adatgyűjtés kell. Így néhány barlang hejszini feldolgozását nekem adták feladatul. Ezek a következők:

- Tapolcai-tavasbarlang
- Kórház-barlang
- Forrás-barlang /Tihany/
- Lóczy-barlang
- Bajóti Őreg-kő 1.sz. zsomboj
- Strázsa-hegyi-barlang
- Sátor-kő-pusztai-barlang
- Pilisszántói-kőfülke
- Kis-kevéji-barlang
- Sojmári-ördögluk
- Remete-barlang
- Remete-szurdok Felső-barlang
- Róka-hegyi-barlang
- Istállós-kői-barlang
- Balla-barlang
- Fongor-luk
- Gyurkó-lápai-barlang
- Három-kúti-barlang
- Büdös-pest
- Kecske-luk
- Szeleta-barlang
- Fecske-luk
- Danca-barlang
- Szabadság-barlang
- Meteor-barlang
- Rákóczi 1.sz. barlang
- Esztramos Felső-táró 2.sz. barlang
- Füvéri-barlang

Beszámoló barlangkataszterezésről

1993 december 4-5 napján az Aggteleki Nemzeti Parkban vizsgáltunk fokozottan védett barlangokat a Barlangtani Intézet megbízásából. Munkánk során néhány probléma is adódott.

Az előre megbeszéltekkel ellentétben a kulcsokat Jósvalfőn nem kaptuk meg, azokért vissza kellett utazni Aggtelekre. Kövesdi Jánostól kaptunk két kulcsot, aminek átvételét egy füzetben aláírtuk.

Szombaton végigjártuk a Meteor-barlangot, majd vasárnap Esztramosra mentünk. A bánya ügyeletes nem tudott róla, hogy bejelentettük volna érkezésünket, ennek ellenére nevünk felírása után nem akadályozták meg belépésünket.

A Felső-táró 2.sz. üregének kataszterezése után a Surrantós-barlanghoz mentünk, amit azonban nem tudtunk kinyitni. Hosszas kísérletezés után feladtuk a küzdelmet, és visszatértünk Aggtelekre. Ekkor derült ki, hogy nem a megfelelő kulcsot kaptuk meg. Miután ezt tisztáztuk, kértem, hogy a kulcsok leadását a füzetbe Kövesdi úr jegyezze be. Erre nem került sor, mivel ez szerinte felesleges. A régebbi kulckiadások sem voltak visszavételezve, tehát tudomásul vettük, hogy itt ez a szokás.

A barlangokban látottakról a mellékelt kataszter leírásokban számolok be.

1993 december 6.

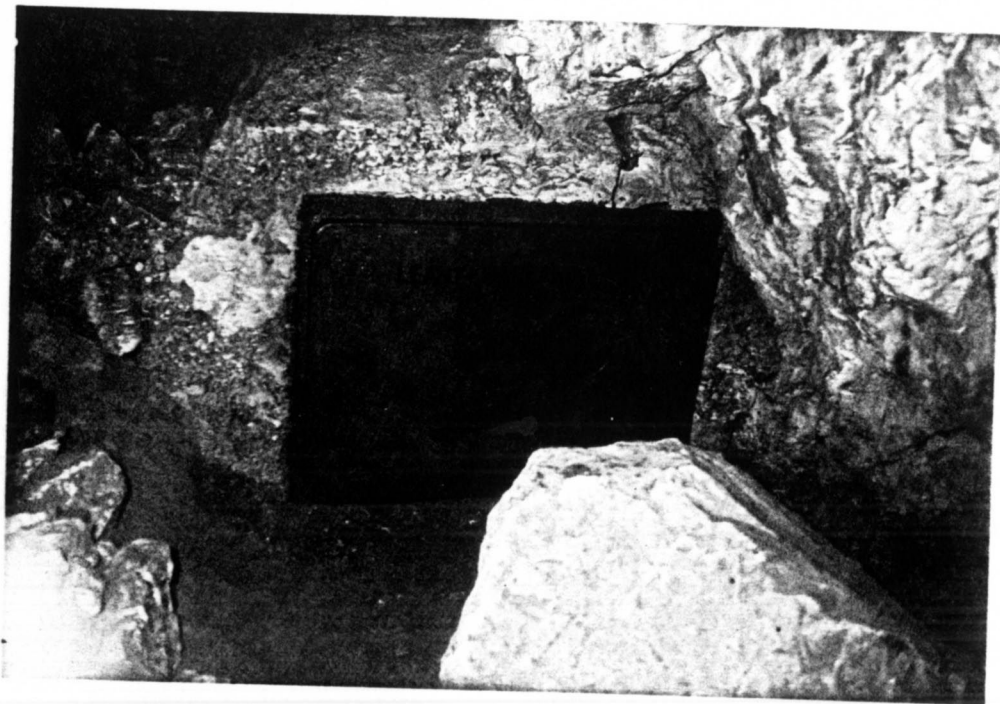
Kraus Sándor

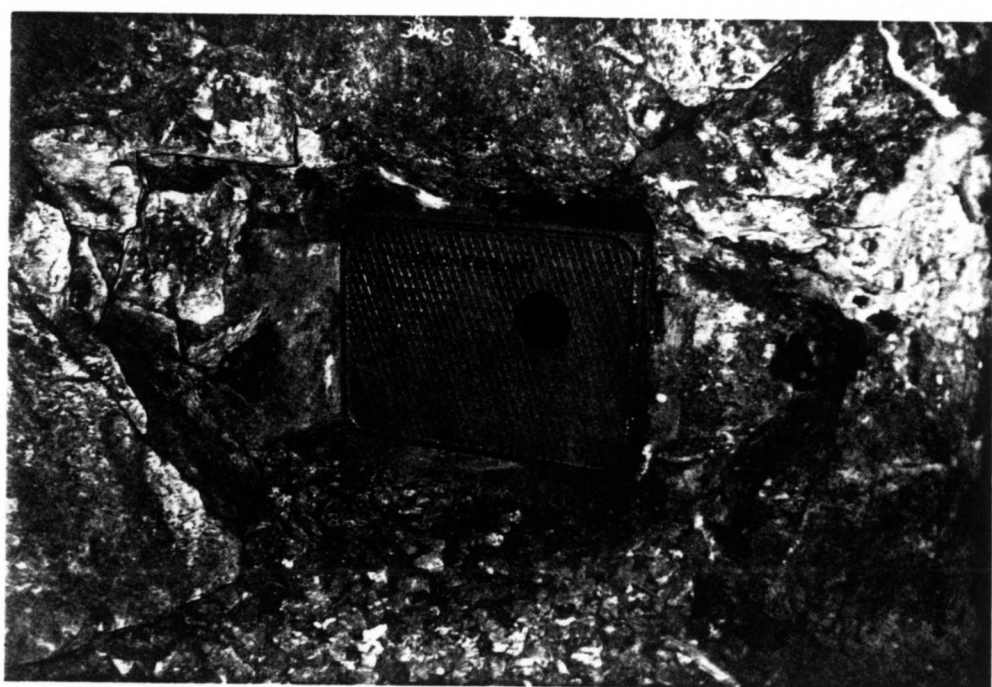
Melléklet: Meteor-barlang és
Esztramosi Felső-táró 2.sz. barlang
kataszteri leírásai.

ledny - borlong

1993 VII

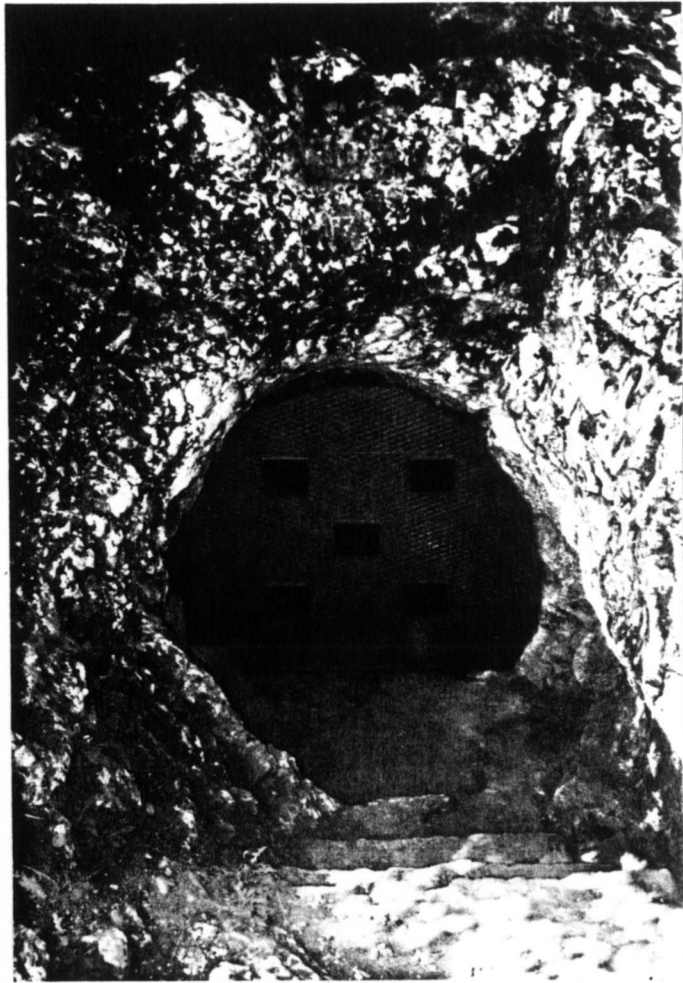

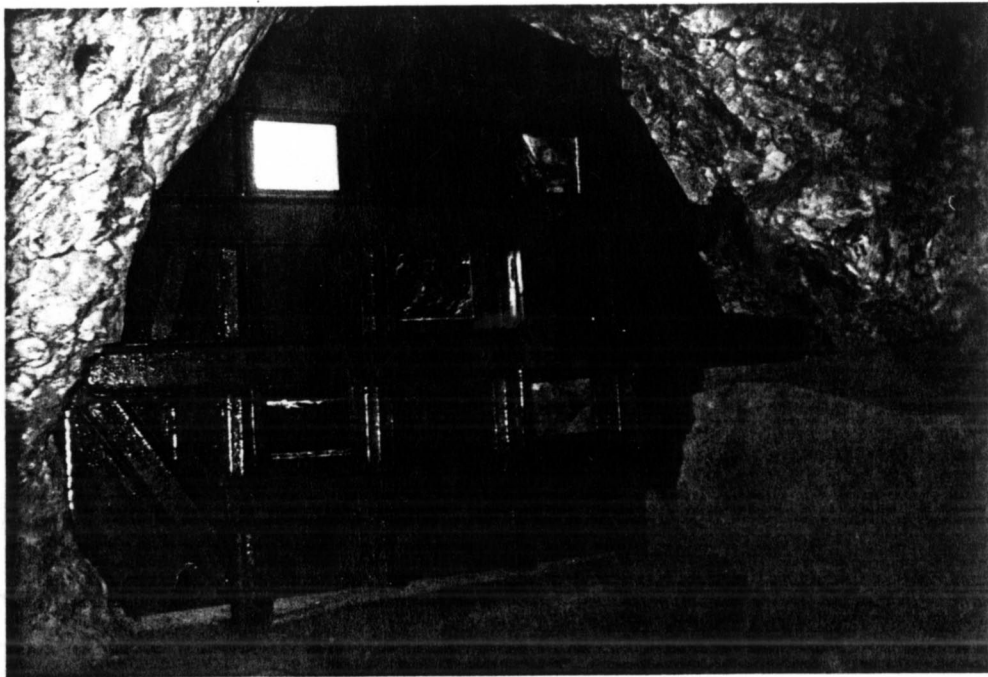
1993 VII

Az új ajtó

1993 IX

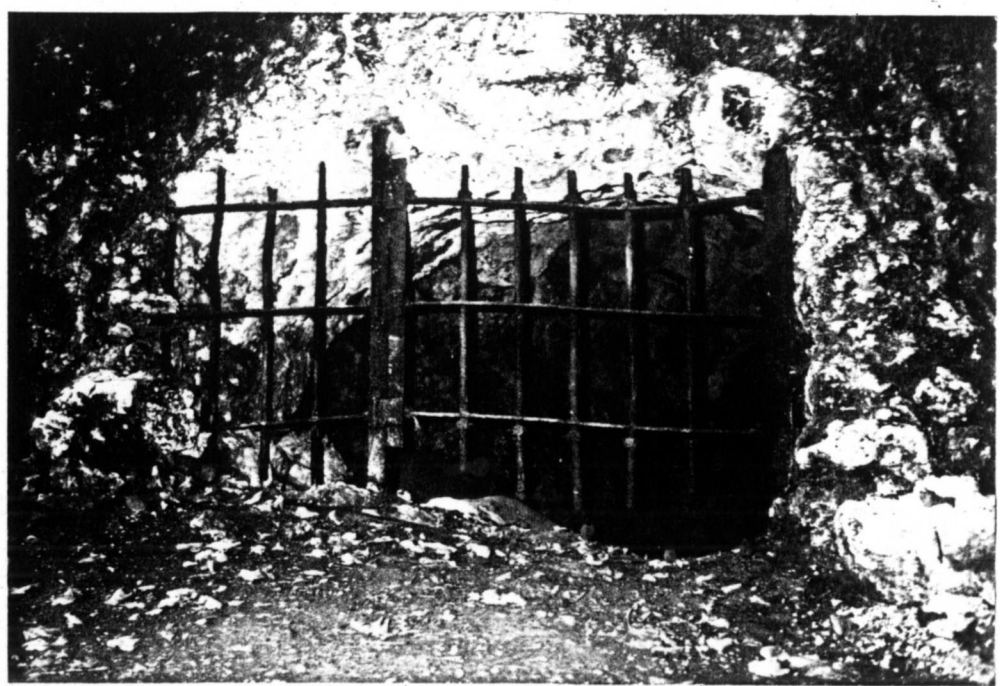

Belülről

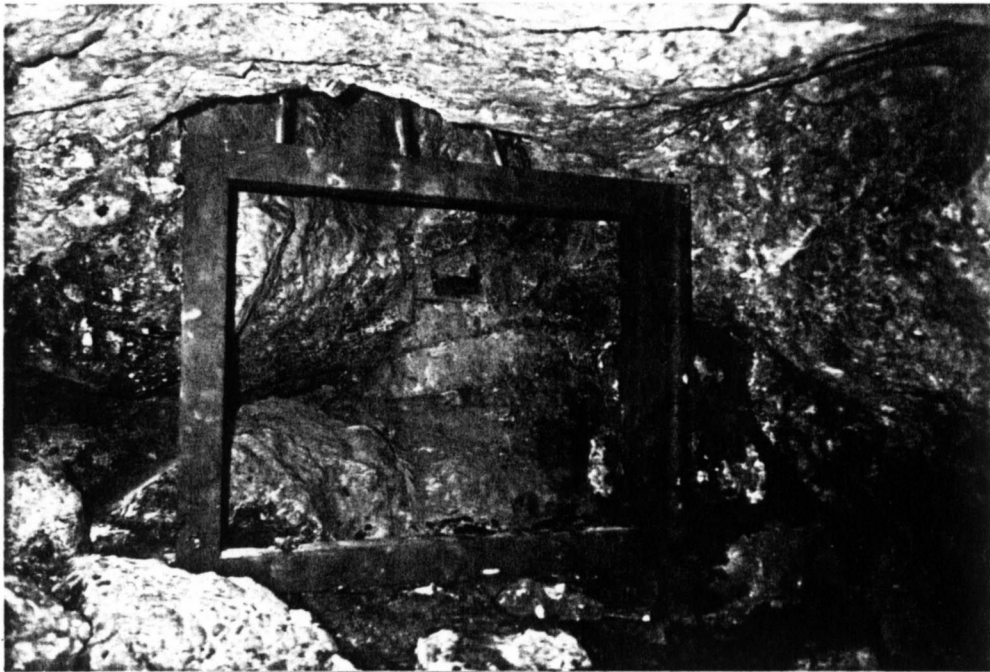
A Pipa - bejrat

1993 IX

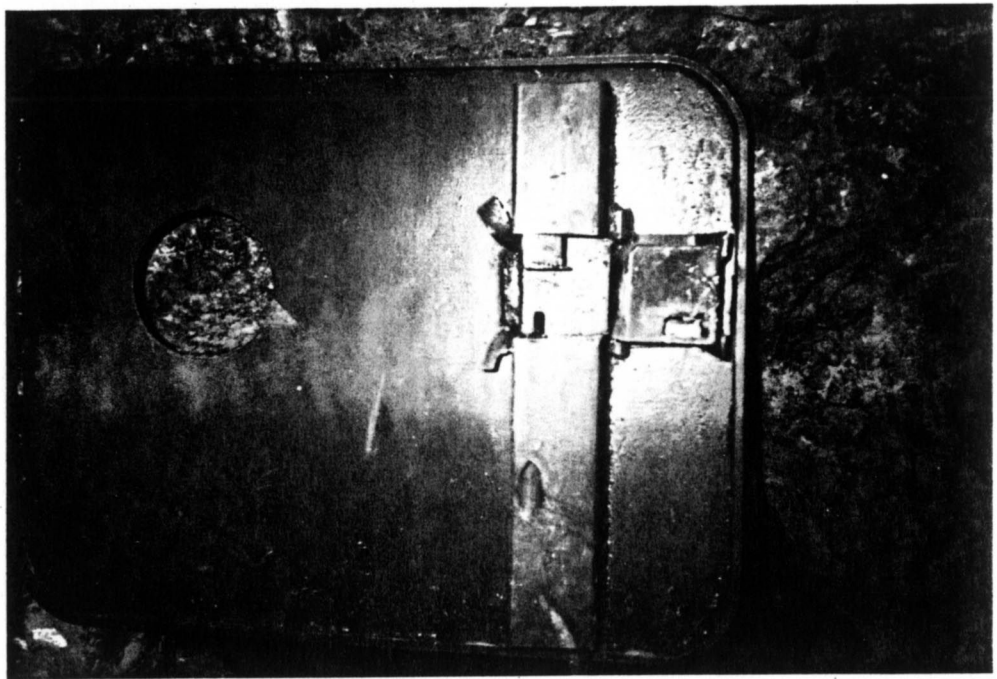

A rebi rás a Pipdnol

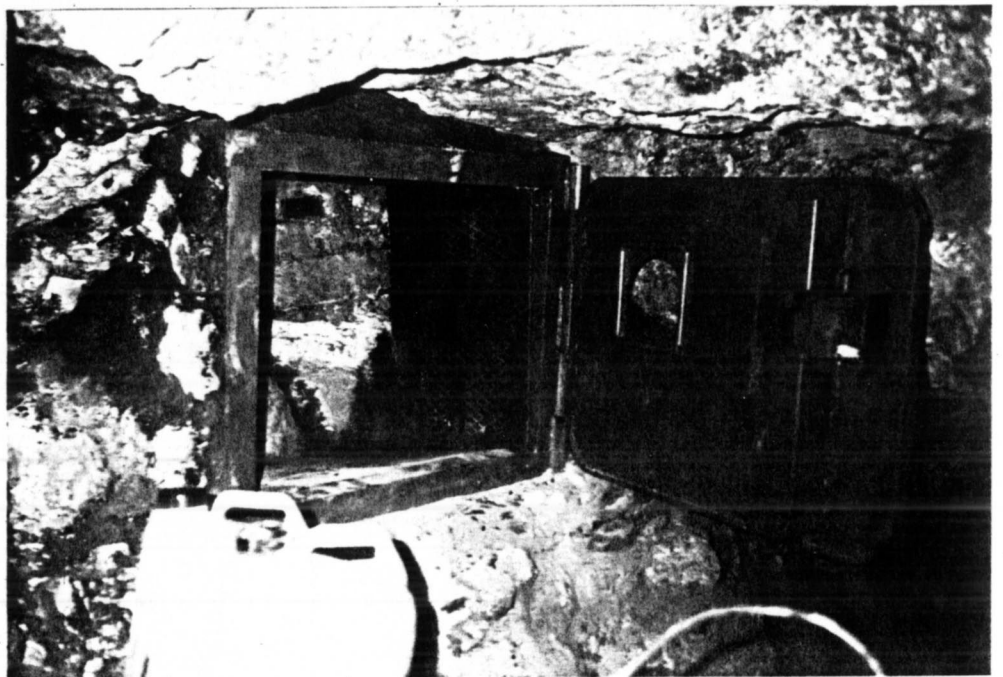

A Pipa - léjárót
ajtószerke

1993 IX

Feltört
zár

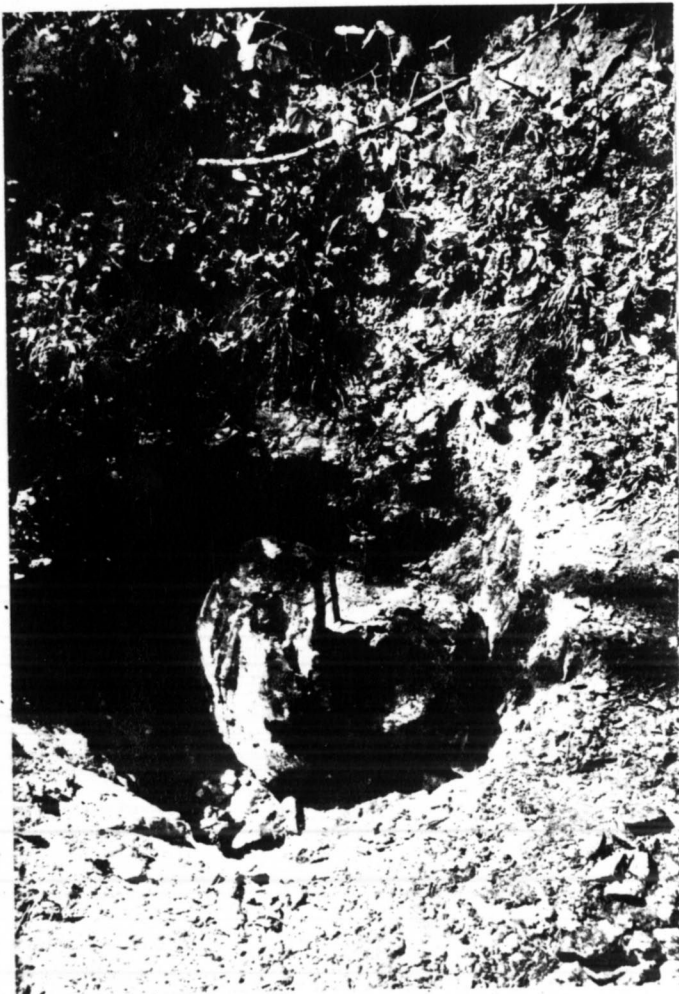
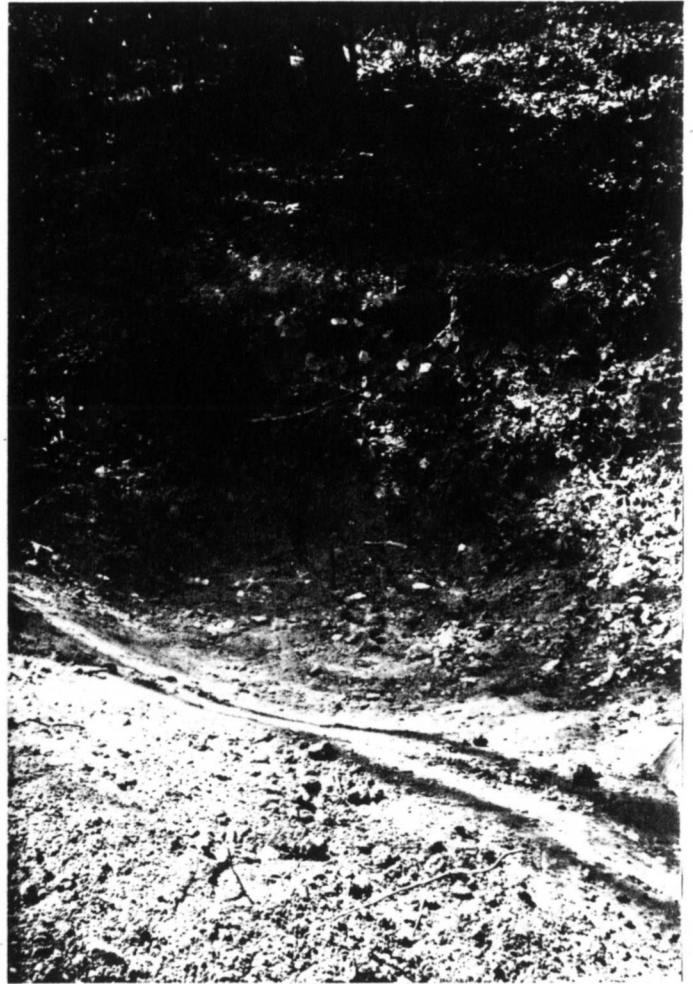

P. sz. szék

1TE- bejárót

1H e bejárót megszünt

1993 VIII

Feltöltés, betonordás

MINTALEÍRÁSOK

Aragonit-csoport

TOK.19.

A Dorogi 1.akna barlangjában gyűjtötte Müller Ernő 1959-ben

Leírás

7 cm magas, 6 x 5 cm méretű kiválás. Alja 1 x 0,5 cm felületű, 3-5 mm vastag tük törési felülete. Ezek a tük 5-20 mm hosszúak, bokorszerűen elágazva alakítják ki a teljes mintát. Alul szürkés árnyalatú barna színű, felül szürkésfehér, kevés szénporral /?/ szennyezett.

Az egyes tük kb. 0,2 mm átmérőjű szálakat /aragonit ?/ körülvevő, barna színű kristájbevonatból állnak. Végük gyakran kicsit megvastagodó bunkót alkot. A bevonat kristájai 0,2-0,5 mm nagyságúak.

A minta felső részén / a legfelső bunkócskákon/ 5 mm hosszúságot is elérő, áttetsző tükristájok ecset-csoportjai nőttek. Ezeknek egyes halmazai 5-8 mm-es megnyúlt gömböket alkotnak. A tükristájok oldallapjai /rostozottság ~~alakjában/kékesalakjában/ és csúcsai /kiemelkedések alakjában/ jól láthatók.~~

Értékelés

A néhány pontról induló kiválás a tükristájok növekedése során egyre bokrosodott. Nem állapítható meg légterés vagy vizalatti eredetük, csupán feltételezhető, hogy a vékony /légtérben kivált/ tüket vizalatti eredetű kéreg vonja be vékonyan. Az ismételt légtérbe kerülés során nőttek a minta felső részén levő áttetsző /aragonit ?/ kristájcsoportok.

A szénpornak valószínűsíthető szennyeződés a bányaművelés során hullott a felületre, de gyűjtés óta eltelt hosszú idő során rákerült por is lehet.

1993 március 5.

Aragonitos borsókő

TOK.20.

A Dorogi 1. akna barlangjában gyűjtötte
Müller Ernő 1959-ben

Leírás

4 cm magas, 2 x 3 cm alapterületű kiválás. Egyik oldala erősen szürke, amit valószínűleg a ráakódott szénpor okoz. Ezek szerint volt felső oldala; a másik fele pormentes, barnás árnyalatú fehér. A kiválás 5-10 mm-es borsókból áll, amik kissé tagolt felszint alkotnak. A minta csúcsi részén 1-2 mm hosszú kristájtük szétálló csoportjai nőttek. Ezek többsége párhuzamosan összenőtt ikercsoport.

A borsók gömbjeinek felülete sejemfényűen csillog, amit 0,5-0,8 mm élhosszúságú, lencseszerűen álló kalcit-romboéderek okoznak. Ezekre ~~szürkés~~ nőttek rá a tükristájok.

Az alap törési felületén 0,8-1 mm vastag fehér és barnás színzónák alkotják a gömböcskéket.

Értékelés

A borsókő kiválása változó feltételek mellett történt, ettől lett réteges a minta. A külső felület apró romboéderei talán vizalatti kiválást jeleznek.

A borsók felső részén nőtt tükristájok valószínűleg aragonit anyagúak /voltak ?/, és meleg légtérben képződtek a kőzetből ~~előszivárgó~~ előszivárgó víz elpárolgása során.

A minta felső oldalára ülepedett szénpor már a bányaművelés során rakódott rá.

1993 március 5.

Borsókő

TOK.21.

A Dorogi Kőszikló barlangjából gyűjtötte
Müller Ernő 1959-ben

Leírás

7 cm magas, 5 x 4 cm-es borsókő-csoport. Barnás árnyalatú fehér színű, magasságának középső szintjén világosbarna rácementálódott anyaggal, tetején fehér ránövészel.

A talpfelületet szolgáltatató kőzetanyag nincsen a mintán, így a képződmény valódi indulása nem állapítható meg. Alulról romboéder-jellegű, 1-3 mm-es kristájokkal indul a kiválás. Ezekből hamarosan 1 cm átmérőjű hengerek fejlődnek, amik 20-25 mm magasan 7-8 mm-es borsókkal végződnek. Oldaluk nagy része romboéder-élekkel, -csúcsokkal tagolt felületű. Erről a felszínről -- de többnyire nem az alsók fojtatásaként -- erősen tagolt, 3-5 mm-es gömbökből álló kiválás megy tovább /az aljától számított/ 4 cm magasságig. Ennek felső része 1-2 mm hosszú tükrisztájokkal van borítva, amik között világosbarna agyag maradéka látható, benne néhány 0,2-0,4 mm-es fekete pöttyel.

A tús-agyagos szakaszon egy kb. 2 cm átmérőjű "nyak" megy csak át. Ennek hossza 1 cm, majd -- közel merőleges, viszonylag sík aljjal -- erősen kiszélesedik. Ez a "fej"-rész keskeny, 5-8 miliméteres peremmel van körülvéve, ami ~~xx~~ hamvas fényű felszínével eltér az eddigi felszíntől. Az alsóbb rész kiálló pontjain is képződött néhány 3-6 mm átmérőjű gömb ijen felszínnel. A hamvas fényt 0,1-0,2 mm-es kristájcsúcsok kissé letompított felszine okozza.

A felső, kiszélesedő rész teteje fénytelen, fehér színű. Széle felé egy pontból sugárirányban szétálló, 2-3 mm hosszú tükrisztájok szorosan nőtt tömege látható. Ezt nagyon vékony fehér bevonat borítja, ami néhány hejen leoldódott, másutt meg lepergett. Törése, fénye alapján akár gipsz is lehet.

Értékelés

Az ismeretlen alapról induló kiválás romboéderes kalcit-kristájokból felépülő korall-borsókat hozott létre, egyenletes, zavartalan kiválási feltételek mellett. Ezután valami változás miatt a kiválás megszakadt, majd új kristáj-

csirákkal ismét megindult. Ezt a szakaszt agyagos elborítás követte. Az agyagban tükristájok fejlődtek. Nem tudom megállapítani, hogy ezek valóban az agyagon belül fejlődtek, vagy az agyag borította be ~~ők~~ a tüket. Valószínűbbnek tűnik az agyagon belüli kristájnövekedés, mert ellenkező esetben a vékony tükristájok többsége visszaoldódott volna.

Az ismeretlen ideig tartó agyagos időszak után folytatódott a kiválás. Az agyagból kiálló borsó-nyaktól indulva szélesen beborította a felszint. Ezután /?/ az agyagos üledék többsége kimosódott /?/, és az előbukkanó alsóbb kiválásokon is képződött néhány hamvas fényű borsócska, míg a felső részt teljesen beborította. A záró kiválás fehér bevonata a peremet nem fedte be, így ott jól látható maradt a hamvas szegéj. Az utolsó kiválás esetleg gipsz vagy gipszes anyag volt, ami később részben lehullott.

Összegezve, a minta többszöri, különböző okokból megszakadt kalcitkiválási sorozat által képződött. A kiválás során legalább egy agyagos vizelőntés történt. A kiválás légtér vagy vizalatti képződése nem dönthető el.

1993 március 12.

Borsókő-gomba

TIN.17.

A Tinnyei-kőfejtő hasadékbarlangjából gyűjtötte
Müller Ernő 1959-ben

Leírás

4 cm magas, gomba alakú kiválás, aminek "szára" átlagosan 1 cm átmérőjű, 2,5 cm hosszú. A kiszélesedő, domború "kalap" teljes magassága 1,5 cm, átmérője 3 cm, vastagsága 8-10 mm.

A kiválás alsó része /a gomba "szára"/ tömör fehér borsókő, aminek külső felületét 1 mm-es félgömb-formák alkotják. Ezen a felszínen 1-2 mm hosszú tükrisztájok össze-vissza álló ecsetszerű csoportjai fejlődtek. Felszínük világosbarna agyag maradékával szinezett, de a tücsoportok nem visszaoldottak. A "szár" alsó részén a tücsoportok szkalenoéder-csúcsú kristájokká rendeződnek, amiknek mérete 0,3-0,5 mm.

A minta felső része /a gomba "kalapja"/ tömör, nagyon kis felületen nőtt rá a "szárra". Domború felső oldala 1-2 mm átmérőjű gömbcikkével tagolt. A "kalap" szélét összefüggő sávban a már ismert tükrisztáj-csoportok borítják. Színük itt -- a "szártól" eltérően -- nagyon világos barna árnyalatú fehér, csoportjaik között cementálódott agyaglerakódást nem látni. A "kalap" felső oldala fehér, több kis foltban néhány rétegecske visezaoldódott. Egyes kiálló gömbök körül, illetve néhány beméjedésben itt is vannak tükrisztáj-csoportok. Legfelső részén cementált, vékonyan bevont világosbarna agyagdarabkák /?/ láthatók. A "kalap" alsó oldala sejmesen csillogó felületű, összefüggő kiválás, aminek színe megegyezik a "kalap" szélén levő tükrisztájokével. A kiváláson kívül a méjedésekben agy^g /?/ maradéka látható.

Értékelés

A minta alsó részének képződése után agy^g borította el azt. A kiálló kisebb csúcs körül ismét megindult a mészkiválás, ami létrehozta a "gomba" "kalapját". Az agyagban lassan vékony kristájcsoportok fejlődtek, amik sok üledéket körülzártak. Lehetséges, hogy ez a fejlődési szakasz sokkal később történt, amikor a "kalap" már kialakult. Ezt az teszi valószínűvé, hogy annak peremén /és felső oldalán néhol/ hasonló

jellegű és méretű kristálycsoportok vannak.

Nem dönthető el, hogy a kisméretű visszaoldás a tükrisztályok kiválása előtt történt, vagy pedig csak azokon a felületrészeken tudott érvényesülni, amiket nem védett meg ez a képződmény. Kevésbé valószínű, hogy a két fojamat egyidőben zajlott volna.

Az agyag eltávolítása utólag történt, lehetséges, hogy a csepegő vizek mosták ki azt, de az sem kizárt, hogy a mintát begyűjtése után tisztították meg.

1993 március 1.

Mészkö

BUD.1.

A Búda-barlang 12. fülkéjéből gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

Barnásfehér színű, ökölnyi tömör kőzetdarab. Törési felülete kissé kagylós. Három darab szintelen kalcittelér szeli át, amiknek vastagsága 1-1,5 mm, egymással közel párhuzamosak. Az egykor az üreg felé néző részen a telér anyaga centiméter méjén kioldódott, csak a heje maradt. Az oldott telér széle tüsen oldott kristálymaradékból áll.

A kőzetben kevés *Discocyclina* látszik, 0,2-0,8 mm-es törmelékszemcsék tömör alapanyagában. Az üreg felőli felület kissé mállott, körömmel karcolható. Kipreparálódott ősmaradványt nem látni rajta.

Értékelés

A tömör eocén mészkövet ért erőhatások töréseket hoztak létre, amiket kalcit töltött ki. Az üregképződés során a telér tiszta kalcitanyaga jobban oldódott a kőzet alapanyagánál /esetleg agyagos oldási maradék volt a felületen ?/.

1993 március 13.

Cementált kitöltés

BUD.2.

A Buda-barlang 7.fülke aljáról gyűjtötte Ézsiás György
1992 decemberben

Leírás

Több darab, 3-6 cm átmérőjű minta. Lilásrózsaszín, néhol világosbarna anyag. Több tipust lehet elválasztani. Egyik a még eredeti szerkezetű Dyscocyclinás Mészke, de az őmaradványok teljesen kioldódtak belőle, karbonáttartalmát elvesztette.

Következő típus a 0,5-2 mm-es szemcsékből összehalmozódott anyag, amit kalcit cementál /vagy kalvitszemcsékből állt össze ?/. Az utólagos kalcitosodást valószínűsíti az egyik minta 3 x 4 cm-es törési felülete, ami apró romboéderes idomokkal diszitett, egyenetlen kalcit-hasadási felület. Ezen jól megfigyelhető, hogy a lila színű, porózus, átlag 0,5 mm-es szemcséket teljes mértékben átítatta a kalcit. Ez a minta lényegesen sújosabb, mint az előző, illetve ennek a kevésbé cementált változata.

Nyílt üregek felületét kalcit borítja. A teljesen cementált mintában vékony kérget alkot, míg a porózusokban tüstös formában jelenik meg. Ennek erősen vékony rostozottsága már inkább a gipszre emlékeztet, de sósavban rendszeren pezsegve feloldódik.

Értékelés

A kovásodott, karbonáttartalmát elvesztett kőzet és apró törmeléke üregben felhalmozódott. Rétegzettség hiánya miatt valószínű, hogy vizmozgás, vízi áthalmozás nem történt. Később a laza törmeléket kalcitkiválás cementálta, lassú, egyenletes módon, amit a nagy törési felület egykristály-romboédere bizonyít. A porózusabb /vagy más hejen, esetleg magasabban levő/ mintákban az üregekben rostosan vált ki a kalcitanyag, ami póruszerű üregekből előszívógó vízzel, vagy kipréselődő kristályokkal magyarázható.

1993 március 16.

Kovásodott kőzet

BUD.3.,4.,5.

A Buda-barlang 8. fülkéjéből gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberében

Leírás

Három darab, kisebb ökölnyi világosbarna kőzetdarab. Feltűnően könnyűek, mivel a bennük levő kalcit-anyag java része -- az ősmaradványok és törmelékszemcséik -- kioldódott belőle. Nagy tömegben összehalmozódott Discocyclinák lenyomata látható, néhol pedig legyezőkagyló /Pecten/ mintázott felszínének a heje. Elvéve a vázak egy része is megmaradt /Nummulites, Pectenidea/, de ezek sósav hatására nem pezsegnek.

A minták egyes részein kőzetcsúszási nyomok látszanak kis felületen. Ezeknek felülete görbült. Egyik sík felületen /BUD.5./ sötétbarna /limonit ?/ telér maradványai vannak.

A BUD.5 minta kis foltját kalcit anyagú, erősen porózus fehér kiválás borítja, ami a méjedésekbe, üregekbe is be-települt.

Értékelés

Az összehalmozódott ősmaradványokból álló kőzet^{de} a ma még ismeretlen kovásodási folyamat átalakította. Eközben kioldódott az ősmaradványok döntő többsége, illetve némejük vázanyaga átalakult. A kőzetet ért erőhatásokra kisebb csúszások történtek; egyes résekben az oldatok vasvegyületeket raktak le. A fenti folyamatok sorrendje nehezen vagy egyáltalán nem állapítható meg.

Az üregképződés után kalcit-anyagú kiválás történt, ami a minták felületének egyes részein megtalálható.

1993 március 13.

Kovásodott kőzetdarab

BUD.6.

A Buda-barlang 7. fülkéjének aljáról gyűjtötte Ézsiás György
1992 decemberben

Leírás

6 x 6 x 4 cm-es kőzetdarab, lila színű, néhány sárga folt-
tal. Erősen porózus, körömmel karcolható. A lukak egy része
a kioldódott Dyscocyclinák heje. A minta egyik oldala fehér,
kissé karbonátos, más részén sósav hatására nem pezseg.

Értékelés

Az eredeti mészkő a jobb híján kovásodásnak nevezett
fojammattal elvesztette karbonát tartalmának többségét, az ős-
maradványok és töredékeik is kioldódtak. Az ionvándorlás
során lila színt okozó anyagok halmozódtak fel. Ez a fojamat
gyakori a terület barlangjaiban, bár részleteiben nem ismert.

1993 március 14.

Törmelék-tömb

BUD.7.

A Buda-barlang 7. fülke aljáról gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

12 x 7 x 7 cm-es, szabálytalan alakú minta. Vegyes színű és anyagú. Lila, porózus, nem meszes az anyag többsége. Ebbe belekeveredve fehér, földes, kézhez tapadó anyag van, ami szintén mészmentes. Egy részen sárgásbarna szineződés van a lila hejett. Szabálytalan erekben és üregek falán bevonatként kalcit járja át a mintát.

Értékelés

A kovásodott kőzet törmelékanyaga üregben felhalmozódott, összekeveredett az ismeretlen anyagú fehér üledékkal, majd más összetételű vízből repedések mentén és üregek felületén kalcitkiválás történt. Utóbbi talán a barlangban sok hejen található kalcitszivacs-fázishoz kapcsolható.

Feladat

A fehér földes anyag^a ásványtani vizsgálata lényeges lenne, mivel a hasonló hejzetű és kitöltöttségű Erdőhát-úti-barlangban magnezit /MgCO₃/ volt nagy mennyiségben.

1993 március 16.

Törmelék-tömb

BUD.8.

A Buda-barlang 7.fülke aljáról gyűjtötte Ézsiás György
1992 decemberben

Leírás

13 x 10 x 7 cm-es, lilásrózsaszín minta. Porózus, mészmentes lila darabkák és kevesebb fehér, több hejen meszes szemcsék keveréke. Néhol 1-2 mm vastag kalcittelér húzódik benne, illetve kisebb /5-10 mm Ø/ üregek falát kalcitkéreg vonja be.

A minta keményen összeállt, de nem cementált. Egyik részén látszik, hogy 1-5 mm-es, kerekded darabkák halmozódtak össze.

Értékelés

Valószínűleg kovásodás által átalakított, elszíneződött anyag üregben történt felhalmozódása, amit mozgó víz tömörített. Később egyes ~~részek~~ résekben, üregecskében kalcitkiválás történt. Utóbbi feltételezhetően a barlangban található kalcitkiválás /kalcitszivacs vagy későbbi fázis/ fojamatával azonos.

Feladat

Hejszini vizsgálat, és jó lenne a kovásodás mikéntjéről is tudni valamit. Mitől lila az anyag ?

1993 március 16.

Kalcittal bevont kőzet

BUD.9.

A Buda-barlangból a 8. fülke aljáról gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

12 x 10 x 5 centiméteres kőzetdarab. Fehér-sárgásfehér színű, üreges szerkezetű kőzet. Az eredetileg benne levő sok *Discocyclus* kioldódott, csak hejük maradt meg. Ez a fojamat a kőzet karbonáttartalmának eltávozása során történt /átkovácsolás/.

A másik oldalon átlátszó kalcitbevonat 1-2 mm-es kristályjai borítják az erősen tagolt felületet. Ezt egy részen mészmentes, földes üledék fedi, amiben nem látszanak ősmaradványok üregei.

Értékelés

Az ősmaradványok tömegét tartalmazó mészkő a még ismeretlen fojamatok hatására átkovácsolódott, karbonáttartalma eltávozott, az ősmaradványok kioldódtak. Sőt, a vas-ionok többségét is eltávolította az átalakulás, így lett fehér a kőzet. / Ez a fojamat más barlangokban is látható; a kovácsolás telérek közepe gyakran fehér. /

A barlang kialakulása után kalcitkiválás történt, ami beborította a falfelületet. Lehulló-lemálló fehér kőzetanyag halmozódott fel az üreg alján, ami szintén hozzájárult a felülethez.

Feladat

Jó lenne vizsgálatokkal megállapítani a karbonátmentes kőzet ásványtani összetételét.

1993 március 14.

Kalcitszivacs

BUD.10.

A Buda-barlang végponti aknájából gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

8 cm hosszú, 3 x 3 centiméteres minta. Felszine rózsaszínes, belseje fehér. Egy kis részen 0,5-1 mm vastag kalcitkiválás borítja a szivacsot. A kiválás felszínén 1-2 mm-es kristályokból álló szabálytalan kiemelkedések vannak.

A rostos kiválás törési felületén 0,2-0,8 mm-es lapok csillognak, friss hóra emlékeztető rendszertelen elhejezkedésben. A rózsaszínes /külső/ felületeken jól látható a kalcitkristályok irányított elhejezkedése, rostokba rendeződöttsége. Az egyes sávok között közel azonos méretű hézagok vannak.

Értékelés

A kalcitszivacs képződése még ismeretlen. Kialakulása után egy részén /üregben/ új kalcitkiválás vonta be a felületét. Később rózsaszínes barlangi üledék hullott rá /vagy mosódott oda/. Ez a barlangban gyakori kovás anyagból is származhatott.

1993 március 16.

Kalcittelér

BUD.11.

A Buda-barlang végponti aknájába belógó kalcittelérből gyűjtötte Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

7 x 6 x 3 centiméteres töredék. Nagyobb része fehér, egyik oldalán /felül ?/ kb. 1/3-a kissé barnás-rózsaszínes árnyalatú. A romboéderes hasadási felületek legfeljebb 1 cm élhosszúságúak. Áttetsző kristályokba látni belé kissé.

A minta barnás részének csúcs-szakaszán 0,2-0,5 mm-es kristálycsúcsok közti méjedéseket tölt ki a sárga anyag.

Értékelés

A kőzetben levő durvakristályos kalcittelér az üregképződés során kipreparálódott, és külső felülete kissé visszoldódott. A későbbiekben sárga üledék temette be a felületet, aminek maradványai a méjedésekben megtalálhatók.

1993 március 16.

Kőzettörmelék

BUD.12.

A Buda-barlang 8. fülke főtéjéből gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

400 grammot átmostam 0,2 mm lukbőségű szitán, a fentmaradt
270 g /67,5%/ került vizsgálatra.

Leírás

Világosbarna kőzettörmelék, erősen változó szemcseméret-
tel. A nagyobb darabok apró porózusak, mészmentesek, de na-
gyobb ősmaradványok vagy üregük nem látható benne, Néhány
darabka lilás árnyalatú is van köztük, hasonló szövettel.

Sok rostos kalcitból álló töredék van. Ezek egyik oldala
összefüggő, zsirfényű, legömböjített kristájfelületekből
áll, másik oldala porózus, rostos kiválás. Az apró szemcse-
tartományban is nagyon sok kalcitszemce van./Kb. 60-80 %-
-ra becsülöm a mennyiségét./

Nagyon kevés ősmaradvány van az anyagban, kizárólag ko-
vásodott Pectenidea-héjtöredékeket találtam. Egyiket kevés
törmelékkel kalcitkiválás cementálja össze.

Értékelés

A kovásodott kőzetben kialakult üregben felhalmozódott
a saját anyagának törmeléke, majd kiváló kalcitanyag cemen-
tálta a törmelék üreg felőli részét. A kiválás nem hatolt
a törmelékszemcsék között méjre, aminek oka talán annak
tömör illeszkedése lehetett. Később az egész anyag áthal-
mozódott, aprózódott, amit a mintában levő nagyon sok ap-
ró kalcit valószínűsít.

1993 március 22.

Kőzettörmelék

BUD.13.

A Buda-barlang 8. fülke kitöltésből gyűjtötte
Ézsiás György 1992 decemberben

400 gramm légszáraz anyagból 0,2 mm lukbőségű szitán
fentmaradt 238 g /59,5%/.

Leírás /iszapolási maradék/

Az eredetileg barnás anyag mosás után színéből sokat veszített, világosbarna lett. A nagyobb darabok porózusak, mészmentesek. Néhány erősen üreges, rostosan kristályos kalcitkiválás csoportja is van közöttük. Ez a kiválás apróbb darabokat is körülzárt növekedése közben.

Az apró szemcsék többsége kalcittörmelék. Néhány sötétbarna limonitdarabka is van a mintában.

Egy kb.2 cm átmérőjű kiváláskéreg baritból áll. Egyik oldalra oldala viszonylag sima, másikon 2-5 mm élhosszúságú kalcitkiválások nőttek.

Az ősmaradványok többsége Pectenidea teknődarab, ami azonban sósavtól nem pezseg. Egy tengerisün-vázdarab és egy-tüske is van az anyag között, valamint egy Bryozoa-telep ágacskája. Mindezek karbonátmentesek.

Értékelés

Az ismeretlen módon kovásodott kőzetben üreg képződött. Kevés törmelék hullott belé, majd rostos kalcitkiválás történt, aminek körülményei kérdésesek. Lehet vizalatti gyors kiválás, de lehet az is, hogy a porózus kőzetből elpárolgó víz miatt vált ki a mészanyag. Mindenesetre később ez is belekerült az üreg törmelékes kitöltésébe. A barit képződése jelenlegi ismereteim szerint a kovásodás fojamatához tartozik.

1993 március 22.

Kovás törmelék

BUD. 14. BUD. 15.

A Buda-barlang 8. fülkéjének aljáról, kovás telérből /BUD.14/ és az ~~itt~~ körülvévő laza anyagból /BUD.15/ gyűjtötte Ézsiás György 1992 decemberben

Leírás

Eredeti anyagból /ami színében, jellegében megegyezik az iszapolttal/ bemérve 350 és 400 g. 0,2 mm lukbőségű szitán fentmaradt 229g /65,4%/ illetve 279g /69,8%/.

Barnássárga, szögletes kőzetdarabkák, erősen változó mérettel. Színük eléggé egyenletes, de néhány barna illetve világosabb, esetleg sárgásfehér is előfordul. A nagyobbakban jól látható a kioldódott Dyscocyclinák heje, egyes darabkák oldalán a vázak lenyomata, diszitettsége figyelhető meg. A törmelék anyaga sósavban nem pezseg.

A BUD.14. mintában elég sok Pectenidea-teknődarabot találtam, sárgásfehér illetve szürke színnel. Ezek is elvesztették karbonát-tartalmukat. Egy 2 cm hosszú tengeri-sün túske és egy 5 mm hosszú Bryozoa-telepdarab is volt a mintában. Egy Operculina és egy Nummulites töredékes darabja mellett egy másik Nummulites ~~törmelék~~ kalcittal utólag kitöltött példányát találtam még.

Az anyagban kalcitos kiválás törmeléke is van, a BUD.14. mintában elég sok /kb.10%/, míg a BUD.15.mintában 1%-ot sem ér el ez az érték /becsült adatok/. A kiválásdarabok barnássárga színűek, erősen porózus-rostosak, gyakran kisebb szemcséket kérgeztek be. Túlnyomó többségük ebbe a csoportba tartozik, nagyon kevés a tömören /összefüggően/ nőtt, 0,5-1mm-es kéreg.

Értékelés

A ma még ismeretlen kőzetátalakulási fozamat /kovásodás/ után üregesedett a kőzet. A lehullott darabok felhalmozódtak, majd egyes részeit laza karbonát-kiválás borította be. Ez a fozamat esetleg szélesebb kőzetüregeszkéket is kitöltött, így keletkezett a kalcit-Nummulites.

1993 március 18.

A Rozsomák-lukból /Mátyás-hegyi-kőfejtő/ 1987 nyarán kitermelt anyag

400 g légszáraz anyagból 0,2 mm μ lkbőségű szitán fentmaradt 239 g /59,8%/.

Leírás

Világos sárgásbarna törmelékanyag. Nagyon sok éles kőtörmelék van benne, amiknek anyaga Budai Márga. Jóval kevesebb sötétbarna limonit-kéreg darabka, egyiken kőzetcsúszási karcokkal. Kevés áttetsző kalcitkristáj is van az anyagban, amik 1-2 cm vastag telérből származnak, kb. 1 mm átmérőjű oszlopokká nyomódva. Két darab 5 mm-es kristájcsoportokból áll, amit limonit /markazit ?/-rózsácskák alkotnak.

Töredékként 3-7 mm vastag borsókő-kérgeket is találni a mintában. Az 1-1,5 mm-es borsócskák alsóbb darabjai hegyes romboéderek, a magasabbra emelkedettek már gömböjüekké növekedtek.

Néhány csot /denevér ?/ is van az anyagban.

Értékelés

Vegyes törmelék, ami a kőfejtés során hullott a barlangba. A benne levő anyagok /limonit, borsókő, kalcitkristájok/ a kőzet hasadékaiból illetve üregeiből származhatnak, hasonlóan a néhány csont is.

1993 április 8.

Régi kalcit

BER.1.

A Berva-bányai-barlangban gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

Fehér, romboéderes hasadású kalcit, a kristályegyedek átmérője 3-5 cm /hosszuk nem látható a mintán/.

A barlang felé néző felszínen világosbarna elszíneződés vonja be a felületet. A nagy kalcitokra 4-10 mm-es romboéderek váltak ki, a fal felületével közel párhuzamos elhelyezkedésben. Talán az alatta levő kristály hejzete határozta meg a fejlődés irányát /ld. "Martinovics-hegyi típus"/.

1985 április 11.

Konkréció

BER.2.

A Berva-bányai-barlang ~~xxx~~ előtt, a bányaudvaron, a fal vörösayaggal kitöltött hasadékai alatt gyűjtve 1985 márc.14

Rövid leírás

11 x 8 x 5-6 cm nagyságú, vörösesbarna darab. Anyaga mésszel átítatott agyag lehet, alakja eléggé göcsörtös, de néhány koncentrikus hurka miatt egy kisebb tehénlepényre emlékeztet.

Szétvágás után üreges belseje láthatóvá vált; igazi szep-tária! A szétvált felületek alakja egymáshoz illeszthető /volna/, jól látható, ahogy a száradás /?/ szétrepesztette az anyagot. A szélső elválásokat már fehér kalcit töltötte ki, de belső üregben még nem kezdődött meg a kiválás.

Dehogynem! Egyik "mellékjáratban" a falat 3-4 mm vastagon borítja kalcit, fentőtt kristálycsúcsokkal.

1985 április 11.

Csepkövek

BER.3.

A Berva-bányai-barlangban gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

6-7 cm széles, 4-5 cm vastag, de hosszú darabok, amik csepkőzászló jellegű kiválások. A régebbi résztől önként váltak el egy néhány miliméter vastag, fehér réteg mentén; jól megőrizve az elválási felület "hullámbarázdás" lenyomatát. Érdekes, hogy /majdnem/ mindegyik példányon ez az elválás. Ezt a sávot egy elég vastag /több centiméteres/ tömör, barnásan áttetsző kiválás követi, tisztességes csepkő, a sugarasan álló kalcitkristályok is jól látszanak.

Ezután jön a nagy disznóság, néhol centiméteres hézag a zászló élén, míg az oldalán csak fehér vonalként jelentkezik. Ezután a kiválások vékonyan rétegesek, fehér színzónások, illetve még egy kisebb kipergéses, üreges fehér sávval, ami azonban csak 1-2 mm széles. Tovább áttetsző barna sávok és vékony fehér zónák változnak, majd apró borsókő jellegű csomók borítják a felszint. Egyik régen letört darab törési végét is bevonják ezek.

Több hejen heliktitek vannak a külső részen, sőt egyik példány szalmacsepkővé keskenyedő alján nő fel egy heliktit. Egy nagyon szép darab külső része /egészen a vastag barnás szakaszig/ vissza van oldva, de ez is régebben történt, lecsorgó vizek hatására.

1985 április 11.

További minták vágása után

A vágott felületeken sok réteghiány látszik, amikben több hejen a megaszalódott lublinit látható. Köztük barna, jól kristályosodott csepkőrétegek vannak.

1985 május 11.

A Berva-bányai-barlangban gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

3-10 cm-es darabok, amik törmelékes üledékre települt kalcit-romboéderekből képződött bevonatból állnak.

Az üledékanyag világosbarna agyagból és nagy mennyiségű koptatott homok-kavicsszemcséből áll. A nagyobb szemcsék mészkő- és kvarckavicsok, néhány zöldes, mállott homokkő- vagy metamorfit-kaviccsal. A legnagyobbak 3-4 cm-esek.

Ezt az üledéket a rajta kivált kalcit fogja össze, illetve kissé beleitatódva cementálja. A kiválás 3-8 mm vastag, de több csepkő-alakú kivastagodás is van. Ezekben egy szín-gyűrű látható, de a kalcitkristályok szépen nőnek tovább, és a 2-3 cm hosszú egyedek romboéderben végződnek. Ahol vékony a kiválás, ott 2-5 mm apró romboéderekből áll a bevonó felület.

Ugy gondolom, hogy nagyon tiszta, egyenletes kiválási körülmények ~~xxixx~~ között jöhetett létre ez a kiválás.

1985 május 11.

Heliktit-csoport

BER.5.

A Berva-bányai-barlangból gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

15 x 10 cm-es falfelületet borító heliktit-csoport. Sárgásfehér-sárga színű nagy kalcitokból álló, 2-5 cm-es heliktitek illetve csoportjaik. A fal repedésének lenyomata jól látható a minta hátoldalán. A heliktitek többsége 5-10 mm átmérőjű kalcit-romboéder, aminek megnyúlt, párhuzamos oldallapjai több hejen hosszában barázdáltak.

Az egyes heliktitek közti, zártabb részekben a hidegvi-
zes medencékből ismert kristály-fogak látszanak. Valószínű-
leg itt a párolgás /?/ lassúbb volt, ezért nem tudott össze-
függő felszín kialakulni.

1985 május 11.

Heliktites csepkődarabok

BER.6.

A Berva-bányai-barlangból gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

8-15 cm-es barna és fehér réteges csepkövek, amiken centiméteres dudorok és kinyúló ágacskák, ~~xxxxxx~~ bütykök vannak. A csepkő rész hosszan megnőtt kristájokból áll, a jelesebbek barnásan átlátszóak. Ezek már nem is csepkövek /azaz nem rétegzettek/, hanem heliktit-csoportok. Néhány szalmacsepkő-kezdemény és szalma-egykrisztáj lóg rajtuk.

1985 május 11.

"Heliktit-szalmacsepkövek"

BER.7.

A Berva-bányai-barlangban 1985 március 14.-én gyűjtve

Rövid leírás

Barnássárga, kissé szürkés árnyalatú heliktites kalcit-csoportok, 4-10 cm mérettel. Törési felületükön rétegzettség nem látszik, de a kalcitkristájok törési lapjai jól megfigyelhetők. Az üreg felőli felület sima, néhány felfelől-oldalra növekvő heliktit és több, eredetileg függőleges hejzetű "szalmacsepkő" van rajta. Utóbbiak 1-3 cm hosszúak és 5-6 mm vastagok. Bennük vízvezető cső nem látszik, végük hegyes kalcit-romboéder, amin azonban gyakran apró kristájokból álló pamacsok vannak. Ez az állóvízü kiválásokra jellemző kiválás arról tanúskodik, hogy a csepkő képződése során egy időben a csepp nem esett le, hanem bepárolódott. Közben a folyamatos anyagutánpótlás miatt az ott levő víz-cseppben "tavi" kiválás képződött.

1985 május 11.

Nem egészen így van. 1993 november 15.

"Lepkeszárny-heliktitek"

BER.8.

A Berva-bányai-barlangból gyűjtve 1985 március 14.-én

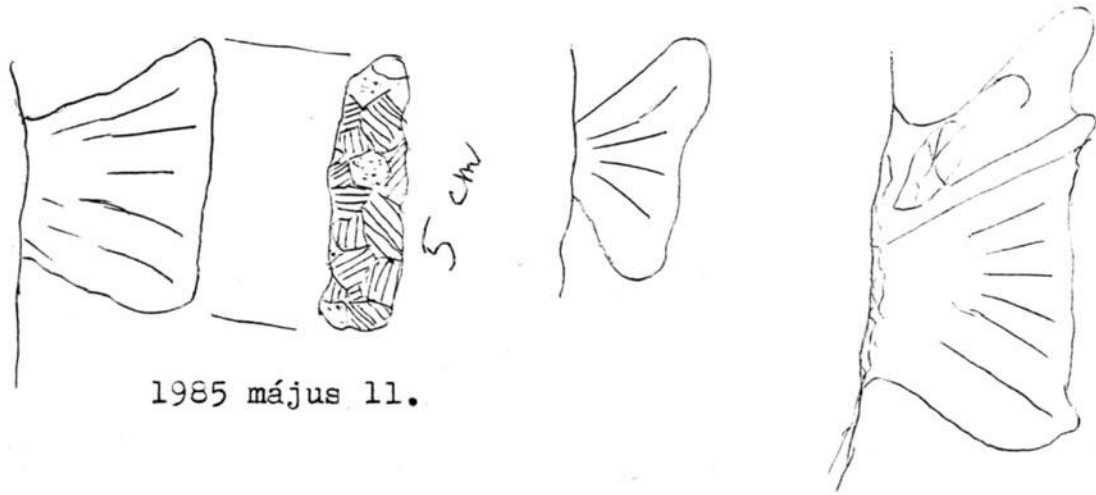
Rövid leírás

Sárgásfehér, 4-5 cm széles kiválások, amiknek magassága 4-8 cm, vastagsága 1-3 cm. Alakjuk hosszában fél lepkére emlékeztet, azaz tövükben keskenyebbek, majd kiszélesednek. Vastagságuk eléggé egyenletes, fent és lent általában vastagabbak, bár egyesknél éppen középen középen hasasodik kissé.

A tövétől kifelé egyenesen növekvő, nagyon kis mértékben vastagodó kalcitkristályok mentén könnyen eltörnek. Ijenkor láthatóvá válik néhány színzónás rész, amin azonban a kalcitok változatlanul átnőnek.

Oldalán, tövén lehet heliktit-romboéder is.

A fal felőli törési felület normális kalcit-hasadási romboéder lapja. A külső felületen látható a felépítő kristályok 1-2 centiméteres átmérője; az egyes kalcitok hasadási és oldódási vonalai különböző irányúak.

1985 május 11.

Egykristáj-csepkövek

BER.9.

A Berva-bányai-barlangban gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

Világossárga színű, 3-5 cm-es darabok, amiken 1-2 cm-es heliktitek vannak. A lefelé /?/ lógó csepkövek 10-15 mm szélesek, de csak 5 mm vastagok; lapos, kerekített, sima felületű darabok. Törési felületükön látszik, hogy egykristájok. Jól átlátszóak. Egyiknek közepén 0,2-0,5 mm átmérőjű cső van, ami azonban a külső felszínre nem nyúlik ki. Ez a csöves példány oldalra nőtt. /Több csiszolt példányon is látszik a cső, mérete azonos, de itt rétegzettség, színzónáság is látható./

A felületük zsirfényűen sima, egyik azonban visszaoldás miatt /?/ erősen rostos.

1985 május 12.

Heliktitek

BER.10.

A Berva-bányai-barlangból gyűjtve 1985 március 14.-én

Rövid leírás

Sárgás színű, néhány centiméteres darabok, több példány szalmacsepkő tövéről kiálló egykristáj. Sok csak erősen bütykös kiváláscsoport.

Egyik derékszögben álló 5 cm-es függőcsepkő-jellegű, rostos végű kiválás, aminek tövéből merőlegesen /vizzszintesen/ áll ki a kb. 8 cm-es heliktit.

1985 május 12.

Borsós csepkő

A Szabadság-barlangban gyűjtötte 1958 IV 5.-én Müller Ernő

Leírás

12 cm hosszú, összesen 4 cm átmérőjű függőcsepkő, amit körben borsókő-kiválás borít. A borsók 3-5 mm-es egyedei 5-15 mm hosszú csoportokba rendeződtek, amik közel merőlegesek a csepkő tengelijére, csak kissé irányulnak lefelé. Vízszintes irányú különbségük erős, a csepkő keresztmetszetének kb. 1/3 részén találni a hosszú csoportokat, másik 1/3 részen elszórtan álló apró egyedeket látni. A csepkő vastagodása is egyenlőtlen; a vízvezető csőtől az erősen borsós irányban lényegesen vastagabb /8 mm/, mint az alig borsós félen /4 mm/. A központi csőben miliméter hosszúságú, elágazó kalcitkristályok nőttek.

A borsócskák felülete nem sima, hanem 0,2-0,4 miliméteres tompa kristálycsúcsoktól érdes. A méjebben levő egyedek fényes felületűek, a kristálycsúcsok hiányoznak, de a köztük levő háromszögletű méjedések többnyire megfigyelhetők.

A kevésbé borsós oldalon a csepkövet borító barna agyag látható foltokban, amit a borsós kiválás befedett. A minta törött /felső/ oldalán is jól látezik, hogy a vékonyan színzónás, szabályos függőcsepkő idővel elkezdett erősen egyenlőtlenül vastagodni, apró borsók jelentek meg, majd az egészet 2 mm átlagos vastagságú agyag borította be. Ezen a cementálódott üledéken nőttek tovább a mai felszint alkotó borsók.

A csepkő alsó részén kb. 1 cm hosszú szalmacsepkő fejlődött, de ennek felülete is apró kalcitcsúcsoktól érdes, alja pedig benőtt. Egy régebbi, 4 cm hosszú oldásbarázdában a kalcitkristályok 3-5 mm hosszú, hegyes tüskéinek sokaságát látni.

Értékelés

Az egyenlőtlenül vastagodó függőcsepkövön már megkezdődött a borsósodás, amikor agyag borította el az egész környéket. Ez nem lehetett egy szokatlanul magas áradás lebegtetett hordaléka, mivel legalább 2 mm vastag agyagot hagyott maga után a csepkő felületén. A barlang ismeretében sokkal valószínűbb, hogy erős feltöltődés történt, ami eltemetett mindent. A szivárgó víz cementálta az agyag egy részét, ami így a következő időszak kimosódási fojamatát túlélve a kiszabaduló csepkövön maradt.

Feltételezhető, hogy az agyagborítás egyenetlen vízvezető-képessége segítette elő a borsósódást. A csepkő kívül szivárgó vizéből egyes pontokon erősebb ~~ixix~~ volt a kiválás, így itt erősebben eltávolodott a felszín a csepkőtől. Ez az fojamat önmagát erősíti, mivel a szabad légtérbe jobban benyúló pontokon erősebb lesz a kiválás, függetlenül attól, hogy ~~at~~ azt CO₂-eltávozás vagy a víz párolgása okozza. /Sőt, az állandó húzattal érkező aeroszol-szemcsék borsóképző hatása sem zárható ki. Igaz, jelen esetben nem is bizonyítható./

Egy időszakban oldóképes víz is csorgott a csepkövön, vékony árkot oldva, ami az alsó szakaszon ma is jól látható. Ez régebbi időszakban történt, lehetséges, hogy az agyagtakarás alól történő kiszabadulás után.

1993 március 1.

Szivacs-borsókövek

A Kossuth-barlangból gyűjtötte 1963 VII-ban Müller Ernő

Leírás

8 db., 1-2 centiméteres kiválás csoportocská. Majdnem mindegyiken látszik, hogy a szürke színű mészkő kiálló élén-csúcsán vált ki a mészanyag. Színük szürkésbarna, amit kívül fekete, esetenként 1 mm vastag réteg borít, főleg az alsó részén. Ez a bevonat lekaparható, néhol száradási repedésekkel tagolt felszínű.

A kiválás 3-4 miliméteres gömböcskékből áll, amik szabálytalan alakúak nyomódnak egymás mellett. Teljes felszínük apró gödrökkel tagolt. A bemélyedések befelé kissé szélesednek, legtöbbször belül is a fekete bevonat látszik. Gyógyuló sebhejként a jelenlegi felszín kezdi beborítani a fekete bevonattal bélelt mélyedést. Összességében a tengeri szivacsra hasonlít a formaegyüttes, innen ered elnevezése is. A borsók csúcsi részén jobban befedődtek már a mélyedések, mint az oldalán. Néhol vékony a kiválás, és áttünikálóra a fekete bevonat színe.

Egyik példányon nincsen fekete bevonat, ennek felülete nem lukacsos, viszont a kiválások tompa élű kalcitkristályokká nőttek.

Értékelés

A fekete bevonat azonosítható a patakos barlangokban gyakori, bakteriális eredetű /?/ anyaggal, ami a vizalattifelületet bevonja. a kőzetcsúcsokon feltételezhetően légtérben képződő mészkiválás /borsókő/ felületét beborította a fekete anyag, majd ismét szárazra került a környék. Az újabb mészképződés a szerves bevonat résein /száradási repedések/ előtűnő régi mészkiválástól folytatódik. Növekedése közben körülnövi, beborítja a fekete lepedéket. Ez a folyamat többször is megismétlődhetett, bár erre csak vékonycsiszolat készítésével lehet bizonyítékot találni.

Az egyetlen darab, amin nincs fekete bevonat, a vizelőntés szintjénél magasabban képződhetett.

1993 március 1.

Limonitszivacs

RÁK.19.

Az Esztramosi táró /Oldaltárá, a Rákóczi l.-től induló/
lebújós kis barlangjából 1993 január 21.-én gyűjtve

Leírás

5-6 cm hosszú, 1 x 2 és 2 x 3 cm méretű két darab. Sötét rozsdabarna színűket kis foltokon barnássárga szín tarkítja.

Párhuzamosan álló 0,5-2-3 mm külső átmérőjű csövecskék keményen összenőtt tömege alkotja a mintákat. Egyes részeken 3-4 mm hosszú, egyik ~~xáxáx~~ irányban /lefelé ?/ hegyesedő "csapok" vannak egymás mellett.

Más foltokon a külső felület sötétbarna, a világosbarna szín pedig a központi üreget tölti ki.

A minta keményen összenőtt, de erősen üreges. A csövecskék a köztük levő hézagokkal erősen irányítottak, párhuzamos elhejezkedésűek. A hézagokban néhol -- valószínűleg utólagos szennyezésként -- áttetsző homokszemcsék /?/ ülnek.

Értékelés

A minták szerkezete, a csövecskék mérete a sok hejről ismert kalcitszivacsra hasonlít. Anyaga a ~~kalcit~~ lelőhej környékén bányászott vasérchez kapcsolódhat. Képződése talán lassan leszivárgó vasdús oldatokból történt légteres üregben. A közel egyenlő méretű csövecskék alapján feltételezhető vizes üregben lógó baktériumcsoportok fonatain történő kiválás is. A lelőhej felszintől való nagy távolsága miatt a fagyökerek körül történő kiválás kizárható.

Az üreg főtáján nagy tömegben található a kiválás anyaga.

1993 március 12.

Lektori vélemény

Kocsis Ákos: Ujabb barlangfeltárások és kutatási lehetőségek a Rózsa-domb -- hármashatár-hegyi területen című irásáról

A hosszadalmas cím után rövid bevezetőben ismerteti a terület nagybarlangjainak és az eocén karbonátos üledékeknek kapcsolatát. A környék ismeretében érthető, amit leír, de aki nem ezzel a hegyvidékkel bibelődik, bizonyára nehezen látja át az egyébként tényszerű gondolat-töredékeket.

Ezután nemrégiben feltárt kisebb üregrendszerek kutatástörténetét és ismertetését kísérli meg a szerző, kihangsúlyozva minden esetben saját és Adamkó Péter fontosságát.

A Zöldmáli-barlang leírása szerkezet nélküli tény-halmazból áll, ami a MKBT Műsorfüzetében nagyon jó ismereteket adna az új felfedezésről, de a Karszt és Barlang színvonalához kevésnek érzem. Zavaró a mellékelt térkép fordított tájolása. Fontos lenne megemlíteni, hogy a tárgyalt objektum a Szemlő-hegyi-barlang közelében van, és egy másik kis járat is ismert a közelben a Zsindej utcában.

A kiválások bemutatása szintén tényszerű, de a szöveg megfogalmazása nagyon gyenge, illetve túl rövid. Az aragonit /ha az/ több bemutatást érdemelne.

A Buda-barlangot illene nevén nevezni, és csak a szövegben ismertetni pontosabb hejét.

Mi az a kalcitszivacs? A csepkövet nem kell magyarázni, de ez a kiválástípus legalább egy fél mondatnyi bemutatást érdemelne. Jó lenne ezt a térképet is északra tájolni.

A kutatás ismertetése és a feltároló szakaszok bemutatása jobb az előzőnél, de még mindig csak Műsorfüzet-szintű hírek felel meg. A kiválások leírása itt már jobb, némi kis igazítással közlésre alkalmas.

Verecke 20/A rövid hír a Műsorfüzetben.

Összegezve a sokat ígérő /hosszú/ cím után nehezen érthető földtani töredékek következnek, majd két kis barlang és egy üreg ismertetését olvashatjuk. A cím átalakításával ez az el-lentmondás megszüntethető.

Sokkal nagyobb gondot okozhat a fogalmazás színvonala. A valóban lényeges, sokoldalú ismeretek logikus sorba szedve, jobb megfogalmazásban értékesek volnának. Jelenlegi formájában legfeljebb a Műsorfüzetben, barlangonkénti részletekben alkalmas közlésre.

1993 március 25.

Kraus Sándor

Vélemény Kocsis Ákos: Ujabb kisbarlangok a Hármas-határ-hegy DK-i előterében c. írásáról

A terület földtani felépítése hanyagul fogalmazott, a nem geológusok számára több hejen félreérthető. Érdekes lenne az újonnan megismert karni márga tömegének vizáramlásra gyakorolt eltérítő-irányító hatásáról is írni, mert ez új eredmény, és alapvetően megváltoztatja az eddigi vizrajzi képet.

A Zöldmáli-barlang leírása és fejlődése össze van keverve, és alapvetően hiányos. Az üregesedés jelentős része a triász/ /eocén ~~karrax~~ réteghatáron történt, ami egyedülálló /?/a területen. /Mi van a Zsindej utcai-barlangban ?/

A hegymozgások során keletkezett néhány méteres vetődés is látható a barlangban, ami szintén említést érdemelne. A barlang mélypontján szálban álló tűzköves kőzet van. A mészkiválásokról illene kicsit pontosabban beszámolni. A Szemlő- és Ferenc-hegyi-barlang közti összefüggő járatrendszer elég kétséges.

A Buda-barlangnál is keveredik a leírás a fejlődéstörténettel. A 2. ábrán g és h szelvények felcserélve ?

A hivatkozott irodalmak listája hiányos /Nádor-Sásdi/.

Az előzőnél lényegesen jobb az írás, de továbbra sem érzem azt, hogy a Karszt és Barlangban feltétlenül meg kellene jelennie.

1993 június 17.

Kraus Sándor

BARLANGFÖLDTANI VÉLEMÉNY

Bp. II.ker. Verecke út 103.sz. telken talált üregekről

készítette:

Kraus Sándor
geológus

1993. V.19.

Barlangföldtani vélemény

a Bp. II ker. Verecke út 103. sz. telken talált üregekről

1. A környék barlangtani ismertetése

A Hármashatár-hegy csoportjához tartozó Gugger-hegy -- Rózsadomb vidéke a Budai-hegység "legbarlangosabb" területe.

Az itt megismert üregrendszerek térképezett hosszúsága jelenleg már meghaladja a 25 km-es értéket. A több kilométeres nagybarlangok és az elszórtan levő kisebb /néhány méter -- néhány-szor 10 m/ üregek elég jól behatárolható magassági szintekbe képződtek. Ezekhez kapcsolódik az egykori vizkilépések környékén található forrasmészakó is.

A Verecke út 103. sz. telken talált üregek magassága elég jól egyezik a néhány száz méterre levő Buda-barlang és a távolabb levő Francia-bánya üregeinek szintjével. Hasonló magasságban van a Mátyás-hegyi-barlang egykori forráskürtőjeként értelmezett Erdőhát úti-barlang is. A közelben, de magasabb szinten /az Árpád-kilátó mögött/ nyílik a Miklós-kürtő; tőle néhány méternyire végződik az üregesedésre alkalmas eocén kőzetek előfordulása, és lép felszínre a triász korú dolomit.

2. A barlangok és üregek leírása

a/ A Nyugati oldal üregesedése

Az alapárok közepén, a Ny-i fal alatt, a törmelékben sötétlő nyílás környékét kitakarítva vált láthatóvá. A tágabb környékre jellemző DDK-i dőlésirányú eocén kőzetretegek fölött levő törmelékanyag kitöltetlen hézagai. A kőzetfelületek alsó oldalán foltokban 1-5 mm vastag lublinitkiválás van, ami azonban nem feltétlenül jelez barlangot, csak nyílt üregfelületet.

b/ Kovácsodási sáv

A Nyugati fal alján, az Északi oldal középső barlang törésvonalán található; a kőzettörmelék elszineződése jól látható, de üregesedés nem tárult fel.

c/ Az Északi oldal kis gömbfülkéje

Kb. 50 cm átmérőjű, szálkőben levő oldásforma, alján kemény agyagkitöltéssel. Kis mérete miatt bontása nehezen oldható meg.

d/ Az Északi oldal középső barlangja

ÉK-i csapásirányú hasadék, ami a szálban álló kőzet felső szintjétől indul lefelé. Felette a törmelékben sárga agyagtömeg van, kőzetdarabok nélkül.

Az üreg kb. 4 m mélységű, 50-70 cm széles. Alján és DNY-i irányban kovás elszineződésű agyag zárja. Az ÉK-i hasadék agyagkitöltésében már kb. 5-6 m-t bontottak előre. A feltárult szakasz főtáján néhány kisebb /30-50 cm átmérőjű/ gömbfülke látható. A kitöltésben egyes szakaszokon rétegzett fehér agyag is található.

e/ Az Északkeleti sarok barlangja

Ez a legnagyobb szelvényű, kb. 3 x 1 méteres alapterületű üreg, 2-2,5 m mélységgel. Gömbfülkék egymásba olvadó csőportja, kovás elszineződésű agyagkitöltéssel. Keleti végénél feltörési /áramlási/ csőre utaló folma látható. A szálkőzetben levő barlang alja agyagkitöltésben elszűkül, de még bontható. A Keleti fal felső részén a gömbfülke falán a márgában oldódott üregekre jellemző apró /1 cm-es/ lukak vannak. Ezalatt a szakasz alatt mészhomokkő-sáv van a kőzetben, ami a nagybarlangoknál általában az üregesedésre alkalmas kőzetcsoport felső határa szokott lenni.

A falfelületet nagy foltokban borsókő borítja, aminek egyedei azonban csak 2-4 mm nagyságúak.

f/ A Keleti oldal üregesedése

A lejtőtörmelékbe vágott alapgödör alján a kőzettömbök között légtérnyílások látszóttak. Az alapárok kismértékű megbontásával előtűnt a nagy kőzetlapokból álló aljzat, aminek szélén, illetve fölötté néhány nagyobb törmelékdarab boltozódása okozta az üregesedést. Itt is, mint a Nyugati oldalon, a jégkorszak különböző éghajlatú szakaszaiban képződött lejtőtörmelék más tömörségű; ez az alsó részen nincsen teljesen kitöltve.

3. Értékelés, javaslatok

A két oldalsó üregesedés /a,f/ lejtőtörmelékben van, így valószínűtlen, hogy barlangot lehetne alattuk találni. A Nyugati oldal elszineződése /b/ a jobban feltárt barlang törésvonalában van, ezért önálló kutatása nem valószínű, hogy sokkal több eredményt hozna.

Az Északi oldal kis gömbfülkéje /c/ mérete miatt nagyon nehezen lenne bontható, különben is tőle 2-3 méternyire ismert barlangjárát van már feltárva.

A két, barlang-méretet elért üreg /d,e/ további feltárása eredményre vezethet. Mivel a terület barlangjaira a rendszeresen kioldódott nagyobb termek előfordulása is jellemző, azoknak megismerése az építmény biztonsága miatt is szükséges. / A magassági szintben legközelebb levő, közel 4 km hosszú Ferenc-hegyi-barlang nagyobb termei a járathálózat fölött, a felszíntől 5-8 méternyire vannak./

A tervezett épület állékonysága valószínűleg szükségessé teszi az ÉK-i sarkon levő barlang /e/ eltömedékelését, bár a továbbkutatás lehetősége itt sem reménytelen.

Az Északi oldal közepén levő hasadékjárát /d/ megtartása könnyen megoldhatónak látszik, mivel ez a falsikon kívül kezdődik. A környéken nagy valószínűséggel meglévő üregrendszer feltárása érdekében a további kutatás mindenképpen indokolt. Ennek lehetővé tétele miatt legjobb megoldásnak látszik az utcára nyíló, egyenes vonalú, ferde betonakna készítése.

Szükségesnek vélem az üregek lehetőség szerinti teljes dokumentálását /térképezés, morfológiai és kitöltésvizsgálat, mintagyűjtés, fényképezés, stb./ és ennek az anyagnak szakgyűjteményben történő elhejezését /Barlangtani Intézet/.

Budapest 1993 május 22.

Kraus Sándor
geológus

Idegenforgalmi barlangok kiépítési megoldásai az USA-ban

1992 nyarán egyhónapos körutazáson ismerkedtünk az USA jelentősebb barlangtipusaival. A tanulmányutat Derek Ford szervezte, és Magyarországról Takácsné Bolner Katalinnal vettünk rész rajta. Összesen 11 barlangot néztünk meg, ebből 7 idegenforgalmilag is kiépített. Ezek /az utazás sorrendjében

Mammut Cave
 Marengo Cave
 Donaldson Cave
 Wind Cave
 Jewel Cave
 Carlsbad Cave
 New Cave

A sok szakmai újdonság mellett feltűnt az idegenforgalmi kezelés hazaitól erősen eltérő rendszere, amit a későbbiekben már tudatosan figyeltünk és feljegyeztünk. Most ezekről kívánok beszámolni, jól tudva azt, hogy többségük a nemzeti sajátosságaink miatt belátható időn belül itthon nem valósítható meg. /Sajnos./

Otthontól a barlangig

Nem tudom, hogy az iskolai oktatás során mennyire ismertetik ~~mag~~ a barlangok létezését. Sem azt, hogy az iszonyú tömegű "házhoz jövő" reklámban /újság, szórólap, TV, stb./ mennyi a barlang. Mindenesetre a világhíres Nemzeti Park-rendszerről bizonyosan kapnak ismereteket az emberek, így valószínűleg a barlangokról is.

Aki bárhová útnak indul, autótérkép nélkül ezt nem teszi meg. A térképen pedig minden idegenforgalmi pont, védett terület, stb. jelölve van. Az országúti reklámok nagy távolságra megelőzik a kiépített barlangokat. Ennek egyik módja: a több órányi autózással elérhető hejeken a szórólapok már megjelennek a benzinkutak, gyorsbüfék, vendéglátó- és szálláshejek prospektus-szekrénykéiben.

A Nemzeti Parkokon átvezető utak némejként útpénzt szednek, ami belépődíjként is felfogható; autónként 5-8 dollárt. Ez egy átlagos /szerény/ reggeli ára.

Az idegenforgalmi területek fő állomása a Látogatóközpont /Visitor center/. Itt minden lehető és lehetetlen információt megkaphat a Kedves Látogató, de nemcsak azt, hanem a természettudományos ismeretterjesztő anyagok --számmomra elképesztő -- bőséges választékát is. Főleg könyvek, füzetek, képeslapok vannak, de a faragványok, csiszolt kövek /Mexikóból, mert itt tilos a barlangot kirabolni/, patintott indián nyilhegyek, és plüss állatok is bőven vannak.

Ezzel szemben barlangi képeslapot, diát meglepően keveset láttunk-vehettünk. Az egyes Nemzeti Parkokat bemutató nagyalakú "füzetekből" sokat vettünk, hiszen ez is csak egy reggeli árba került /6 pénz/. Megszívlelendő a tartalmuk /érthető tudományos bemutatás, földtan--történet--látnivalók --élővilág/ és reménytelenül magasszintű a formai kivitelük /nyomdatechnika -- ijen áron/.

Miután a magyar léleknek megfelelően először a vásárlást elintéztük, nézzünk körül a másféle bemutatásokon is. A barlangot ismertető képek, térkép mellett a történelmi--történeti anyagok, képek is láthatók, valamint esetleg néhány barlangi képződmény, természetesen magyarázószöveggel. Több hejen a kutatás, feltárás eszközeit, térképezőeszközöket, egyebeket is láthattunk. A Carsbadi-barlang Látogatóközpontjában rekonstruált zátonyközösség mellé vannak kiteve a kőzetdarabok.

Több hejen a természetvédelem is szerepel; nagyon tetszett az a vitrin, ahol a gyakoribb elszórt tárgyak /konzervdoboz, üveg, papirzsebkendő, stb./ mellett a lebomlásukhoz szükséges időt irták fel. /Cigaretta-füstszűrő 2-5 év !!/

A Wind- és Jewel Cave épületében a barlang aktuális hossza /naprakészen !/ volt kiírva, dátummal. Mindkét üregrendszer feltárása jelenleg is fojik, így ^{ez} nem felesleges dolog. A Wind Cave-nél emellett a 3 kutatócsoport címe is szerepelt, hogy ha valakinek barlangászni támad kedve, tudja, hova forduljon bizalommal /az elmeorvoson kívül/.

Vegyük meg a belépőjegyet /3-6 pénz, tehát ez is csak egy reggeli ára legfeljebb/, nehogy lemaradjunk a túráról. A Mamut-barlangban így is hetekre--hónapokra előre kell jegyet venni.

A séta előtt a vezető még a felszínen, itt a Látogató Központban, a térkép előtt, vagy az erre a célra kialakított /fedett/ területen, jó idő esetén a bejárat előtt ismerteti a barlang történetét, kialakulását, fejlődését, és legfőképpen a szabályokat. Ezután a barlangtól függő létszámú csoportokban /a New Cave-nél pl. legfeljebb 25 fővel/ elindul a túra, elől és hátul kísérel.

Számunkra nagyon megnyerő volt a "Carsbad-rendszer". Ebben a barlangban egy rövid felszíni bevezetés után szabadon sétálhat a Kedves Látogató. Egy kis kézi telefonhallgatót akaszt a nyakába, amit a táblával jelzett hejeken bekapcsolva meghallgatja a magnóról folyamatosan jövő, néhány mondatos ismertetést. Ezen kívül néhol kivilágított, rajzos, szöveges táblák vannak a fontosabb információkkal /angolul és spanyolul--ez már félig Latin-Amerika/.

A méjben néhány cirkáló parkőr van, az útelágazásoknál térkép és feliratok mutatják az útrövidítési lehetőségeket. Egy lejtősebb szakasz tolokocsi-gáttal van lezárva.

A mégis letört darabokat időnként leltározzák, különböző színű pöttyöket téve a törési felületekre. Nem sikerült megtudnunk, mennyi az éves "fogyása" a barlangnak.

Itt kell megemlékezek a parkőrök egyenruhájáról. Utálom a külsőségeket, mégis belátom, hogy az egyszerű eleganciájú, erdész-jellegű ruha hitelessé teszi viselőjét, a 20 éves vékony hölgytől kezdve a 60 éves szenilis veteránig /volt bajunk vele.../. Ismerve a magyar barlangok -- többnyire -- szedett-vedett ruhájú vezetőit, el kell gondolkozni /ábrándozni/ azon, hogy milyen jó lenne, ha legalább egy munkavédelmi sisak /kb. 200 Ft/jelezné: ez a Vezető, akinek valami köze azért van a barlanghoz.

A Barlang

Két alapvető eltérés van: az egyik az, hogy a Kedves Látogatót felnőttek nézik, tehát nem pátyolgatják a szükségesebbnél jobban a barlang természetes állapotának rovására. A másik pedig az, hogy tudják: az emberi szem elég jó műszer, nem kell nappali fényözön ahhoz, hogy lásson.

Utak, korlátok

A tényleges üregbe való bejutáshoz szolgáló ajtó lehet légzáró /Wind Cave/ vagy lift /Jewel Cave/, de egyszerű üvegajtó is van /Marengo Cave/. A Davidson Cave meg egyszerűen nyitva van, jóminőségű falépcsőn lehet felmenni, és kész.

Ahol az épületektől távolabb van a bejárat, ott azért erős vasrács készült /Mamut Cave, New Cave/. Valószínűleg tudják: kinyithatatlan zár nincs, tehát a lezárás inkább életvédelmi. Így a Carsbad Cave lejáró szerpentinjén csak egy könnyen megkerülhető egyszerű kapú van.

Az Új-Mexikóban levő Park Ranch Cave gipszben levő víznyelőit 4 m magas drótkerítések veszik körül, mindegyiken ajtó retesszel és táblával. Aki akar, menjen, de ha minden előzetes bejelentés nélkül egy záportól megtelik vízzel az egész üregrendszer, magára vessen. A kerítés a legelő jószágokat védi a barlangtól, nem a lukat az emberektől.

Számos barlangba vezet lift is, és ahova leér, ott hosszabb-rövidebb szakasz^{ok} toló kocsiival is járható módon van az út kialakítva /Mamut, Carsbad, de azt hiszem, a Wind és a Jewel is/. Nálunk meg a Szemlőbe is lépcsőket tettek a fogadóépületbe, ha már a barlangba nincsen. Nehogy véletlenül.

Az utak kialakításai közül legegyszerűbb a Mamut-barlangé: a sima talajon a kőtömböket 2-3 m széles sávban félrerakták, így kialakult az út szegéje is. Ahol valamijen burkolatot kellett csinálni, ott is a félrerakott kövekből áll a járda szegéje, pereme.

A mesterséges burkolatok között az aszfalt /éles szemcsé-
kel leszórva, Carsbad Cave/ vagy a beton /simitatlanul, csak léccel lehúzva/ volt a gyakori. A Davidson Cave-ben fából épült a járda egy része, és a lépcsősor is.

A járatokat csak nagyon indokolt esetben tágitották-
alakitották. A Mamut-barlangban a Kövér ember keserve nevű szakasz combig érő magasságú, 30-40 cm széles, erősen meanderező csorgóban halad.

Lépcsőket ott készítettek, ahol az út a nyirkosság miatt csúszós lenne. Ahol viszont állandóan száraz felület van, igen merdek lejtőket is kialakítottak. A Carsbad-barlang 253 m méj aljáig egyetlen lépcső nélkül jutottunk le, igaz, hogy néhol nekem is kapaszkodnom kellett a korlátba az út meredeksége miatt. Azért van a Kedves Látogató keze, hogy jól tudjon járni.

A lépcsők a lejtőkbe vágott egyszerű méjedésektől /New Cave/ a kitöltésekbe méjitettek /Marengo Cave/ és kővel kirakottakon /Mamut Cave/ át a "rendes" anyagokig terjedtek. Nagyon tetszett a Jewel Cave megoldása: lépcsők, hidak, ferde járdák készültek élére állított laposvasból kialakított rácsokból /hasonlóan a néhol nálunk is látható lábtörlő-rácsokhoz/. Ezen jól átlátni, a lent levő felületet is meg lehet nézni, és recés élük miatt nem csúsznak.

Korlátot csak ott alkalmaznak, ahol arra feltétlenül szükség van. Elkerítés céljából csak a Mamut-barlang kis foltján van drótháló egy borsóköves felület mellett. Több hejen a sötétség jótékony védelmét használják, azaz nem lehet észrevenni a kézközélen levő kiválásokat. Mi akkumulátoros lámpát vittünk a kiépített barlangokban is, így az ilyen hejeken kényelmes közelségből tudtuk megnézni ezeket, ha volt rá idő. Többnyire a csoport végén bandukoltunk, bemutatkozva a kísérő parkőrnek, hogy kik-mik vagyunk, és hogy látni is szeretnénk, nemcsak végigsétálni a barlangon. Általában nem volt ellene kifogásuk.

A korlát anyaga fém, esetleg faág-mintázatú ~~XXXXXXXXXX~~ beton-idom /.....-bg./. A Jewel Cave-ben szinte világítottak a fényes bevonatú csőkorlátok.

Világítás

Legnagyobb meglepetés az idegenforgalmi barlangokban az emberi szem képességeit kihasználó mérsékelt világítás volt. A nálunk megszokott színes képződmények tömege hejett a meglátogatott barlangok sokkal egyszínűbbek, viszont többségükben hatalmas tereket találni.

A világítás itt is a két fő szempontnak felel meg: a biztonságos közlekedést és a látnivalók megmutatását szolgálja. Utóbbinak ellenpontja a már említett dolog, az úti menti törékeny kiválások elrejtése sötétben hagyásukkal, csak a járőfelületre irányított fényvel.

A járdák biztonságos, többnyire lépcsőmentes megoldása lehetővé teszi, hogy kevés fény is elégséges legyen. A Mamut-barlangban kb. kéttényérnyi "ablakok" mögött égnek a

járatvilágítás lámpái, amiknek fényét ferdén elhejezett fémlemezek vetítik lefelé. /Hasonló a ventilátoroknál alkalmazott fémlemez védőrácshoz vagy a reluxa-redőnyhöz./

A lépcsők kezdete, pihenői minden esetben meg vannak világítva. A Jewel Cave fényes korlátai szinte világítanak gyenge fényben is. Mindennek ellenére a Mamut-barlang egy részén, keskeny járatban zöldülést is láttunk.

A túra során minden barlangban bemutatják a "természetes világítást" is. 1-2 perc után gyertyát gyújt a vezető, hogy láthassuk a felfedezőik korának fényviszonyait, és csak ezután kapcsolják be a mai fényzőnt.

Ide kívánczik az is, hogy az USA előírásai szerint az a barlang, aminek már teljesen sötét szakasza is van, függetlenül az üreg méretétől.

A Horse Cave városkában /a Mamut-barlang közelében/ ottjártunkkor nyílt meg egy karszt-múzeum. Nagy ötletnek tartottuk, hogy egyik vitrinben a különböző kézi világítóeszközöket mutatják be a fákjától az akkumulátoros halogénlámpáig. Az egyes gombokat megnyomva fényerejének megfelelő erősségű égőcske gyullad meg a kiállított tárgyon.

Más barlangi létesítmények

A Mamut-barlang "félnapos" túrája során 3 hejen volt WC-vel ellátott pihenőhej, padokkal, meséléssel. A szennyviz elszállítása a felszínről fúrott csővezetéken történik.

Barlangi éttermet a Mamut- és a Carsbad-barlangban találunk.

Felvonón lehetett le /vagy ki/jutni a Mamut-, Jewel-, Wind- és a Carsbad-barlangokból. Okos ötlet, amit a Jewel Cave-nél alkalmaztak: a felvonóból kiszállva az emléktárgyakat árúsító hejségbe érkezik a Kedves Látogató.

A Wind Cave kijárata előtt egy felemelhető tetejű beton "kuszoda" van, aminek 22 cm-es nyílásán sajnos nem fértem át; a 40-50 kg-os fedél megemeléssel mentettek ki útitársaim. ~~Szorosan a barlanghoz tartozik a Carsbad Cave bejárata~~

Szorosan a barlanghoz tartozik a Carsbad Cave bejárata előtti amfiteátrum jellegűen kialakított padok csoportja, ahonnan az este menetrendszerűen kirepülő többszázézes denevértömeget lehet megcsodálni.

A Marengo-barlangban rövid diavetítéssel és fényorgonával szórakoztatják a Nagyérdemű Közönséget.

Egyéb

A Látogató Központban az adott barlang /vagy Park, hegy, stb./ ismertetőfüzete, képeslapjai, könyvei minden esetben kaphatók. /Nem a Baradláé a Pál-völgyi-barlangnál./

A felszíni környezet tisztasága nem sokban különbözik a másutt is megszokottól, viszont láttunk parkórt sétapálcászerű hosszú "csipesszel" eldobott csikkeket szedegetni a fű közül.

Az autóutak jól karbantartottak, bár minőségük nem jobb a magyarországinál. Az útszegéjek füve 2-5 m szélesen lenyírva, utána kezdődik az erdő, amihez viszont nem nyúlnak. Ujabban már akkor sem, ha ég. Ez is része a természetes fojamatoknak. Az erdőben vezető sétatutak jól ápoltak, türethetően jelezve vannak. A Fehér Sivatagban számozott oszlopok jelzik az utat, és az út elején becsüetkasszánál vásárolt füzetecskekből olvasható a számoknak megfelelő ismertetőszöveg.

A nálunk /vagy Európában/ megszokott sűrű turistaút-hálózat ~~xxxxxxxx~~ teljesen ismeretlen, csak az autóparkolóktól vezet legfeljebb 1 km sétaút valami különleges látnivalóhoz. Persze lehet, hogy csak minket nem vittek sétálás területre. Igaz viszont, hogy ha menni akarsz, senki nem állít meg /amíg magánterületre nem érsz/.

A Carsbadi-barlang mellett az őslakó indiánok gyógy- és haszonnövényeit bemutató tanösvényt böngészünk végig.

Barlangi túrázás

Ha szegény barlangász barlangászni szeretne, sokkal nehezebb dolga van, mint nálunk. Első probléma, hogy a magánterületen levő barlangba nem mindig lehet bejutni. Márpedig minden terület valakié, legfeljebb nem John Smith-től kell engedélyt kérni, hanem a Vállalat vagy a Park illetékesétől. Nem érdeklődtünk alaposabban a tárgykőről, így csak ennyit tudok mondani róla. Ha a Gazda nem engedi, akkor a kerítés mellett sötétlő barlangba sem tudnak a kutatók bemenni.

A védett nagy barlangokban elég körülményes túrázási engedélyt kapni, ezért pl. a Wind Cave fogadóépületében ki van írva a 3 kutatócsoport levelezési címe, akikkel kapcsolatot lehet teremteni ezügyben.

A nagyobb üreghálózatok bejárása a kutatócsoporton belül is "szakosodott" vezetőkkel történik, akik l-l területet /útvonalat/ jól ismernek. A 104 km hosszú Wind Cave legrégebbi, ma is aktív kutatója, John Shelten mesélte, hogy nála többet senki nem járt a barlangban, de ő sem volt mindenhol, nemhogy ismerné az összes útvonalat.

A barlangrendszerek térképe megkönnyíti a tájékozódást, de igazi megoldás a néhány éve a Wind-és Jewel-barlangokban bevezetett útjelzés-hálózat. Különböző színes műanyag szalagokkal jelölik az egyes útvonalakat. A szalag egyik vége hegyes, ez kifelé mutat, a rájuk írt számozás befelé növekszik, és az addig megtett időt /vagy távolságot ?/ mutatja. A jelzéseket kőhalmokra, lapos területekre vagy falra teszik, de nem szögezik oda, így nyomtalanul eltávolíthatók. A fokozottan védendő részeken kék-fehér csikozású szalag ~~xxx~~ a figyelemfelhívó avagy a korlát.

Barlangból bármit kivinni tilos, D.Ford szerint a mintagyűjtés engedélyezéséhez 6 hejre kellett volna levelet küldenie. Igaz viszont, hogy a Wind Cave-ben 2 nap alatt megkapta J.Dubjanszki^{ki} engedélyt egy /!/ mintára.

A Látogató Központban kapható kövek mindegyikén ott a cédula, hogy Mexikóból származnak, mivel ott nem tilos.

A Parkok területén levő nem lezárt barlangok szabadon látogathatók, természetesen saját felelősségre. Ahol erre szükség van, védőkerítést emelnek -- a legelő állatok érdekében /Park Ranch Cave/.

1993 január 6.

Ady Endre barlangjai

Hires -- ámde számomra nem kedves -- költőnk verseit a Szépirodalmi kiadónál 1965-ben megjelent Összes versei két kötetéből Soldos Katalin olvasta végig, barlangokat és más földalatti kifejezéseket kutatva.

Bosszút itt áll az életért,
Aknát itt ás a multnak. /A könnyek asszonya/

Éjem és Sorsom egy méj katlanában
Valahol les rám. Melle nyiló rózsa,
/Jehan Rictus strófáiból/
Óh, messze van még. Szent, sápadó árnya
Behull vermén a titkos, barna Estnek,
/Jehan Rictus strófáiból/

Havas csúcsával nézi a napot
Daloknak szent hegye: a lelkem,
Gonosz tárnáktól általverten.

Álmok, leányok, homlott ingerek,
Gondok, kinok vájták a méjet:
Gyültek a tárnák és a rémek.

...

Lelkem tetőjén szent táncaikat
Fürge manók riadva járják,
Lentről, letről búgnak a tárnák.
/Búgnak a tárnák/

Sok keresnivalóm itt úgy sincs,
Az ő Lomnicukon már ültem,
Tátrát és Karsztot átröpültem.
/Beszélgetés egy szegfűvel/

Valahol Erdéj ősi szögében
 Titkos, nagy kőház. Ósdi, mállott.
 Alatta méjen,
 Bús boltok alatt süket falak
 Őriznek egy diákot. /A befalazott diák/

Megtudtam, hogy titkokat rejteget
 A mi Dunánk, ez a vén róka,
 Mikről talán sohase álmodott
 Az ősi barlang-tüzek óta
 Ez a közönyös Európa. /A Duna vallomása/

Szent-György-nap éjén sipitók,
 Nyugtalanok a denevérek:
 /Özvegy legények tánca/

Nem baj: zöldelnek a zilahi hegyek,
 Vidám pince-katlan
 Egy csöpp örömet, egy kicsi feledést
 Ad annak, kihez a sors irgalmatlan.
 /Vén diák üdvözlete/

Nyáron meg kell hallni vad jaját
 Százezernyi rongyos seregnek,
 Most oduikban dideregnek.
 /Fannonia grófnő szekere/

Álmomban mintha méj kutat,
 Nagy csók-kutat lihegve ásnék:
 ...
 Kivánczó szerelmes éjek
 Kincsét veti föl a gödör.
 ...
 Életem egy rossz álom, semmi:
 Ásom a gödröt.
 /Egy régi színész-lány/

A Nyár fagyos jégverem,
A Tél hevitő hőség, /A nincsen himnusza/

Mint egy nagy, piros, véres jégcsap
Csüggök szélén sok szív-eresznek.
/A jégcsap-szívü ember/

Kék hegyek méjén élnek ők mind,
Hol csókunk üdve remeg
/A csók-csatatér lovagjai/

S tele van az egész süket Föld
Jégveremmel.

...

Mintha a Nap dermedve járna
S én jégveremből duruzslok föl
Ezer nászra. /Duruzslás a jégveremből/

Más voltál: álom-hej,
Álom-hej, erő-kút,
Erő-kút, csók-csárda,
/Az ágyam hívogat/

Miattatok zengő kutat
Lelkembe már többé nem árok.
/Most pedig elnémulunk/

S amit én mondok, oj hűvös,
Mint jégbarlangba orditón
Besivítő vihar-szavak.
/A föltámadás szomorúsága/

Más végek és határok
Feneketlen kutba csálnak.
/Az eddig ámene/

Fölkerültem a vártoronyba:
 Pince-börtönből torony-börtön,
 /Fogoj a vártoronyban/

Kinek nem fontos, mennyi életet
 Pusztit a mi vad hordású, nyilt aknánk,
 /Mikor Párisból hazajöttünk/

Cselek, barlangok, vermek, kárpitok,
 Bozótok, lárvák, segítsetek rajtam.
 /Száz hűségü hűség/

Száguldok be friss-újából a világba
 S keresem a hágcsót, mej levezet
 Méjeteig, kék, nagy, furcsa szemek,
 Honnan magatok elindultok,
 Mint lámpás emberek.
 /Nő-kergető, fényes hazugság/

Életem magyar ~~átka~~ átkok
 Fröccsölő szégyen-kútja,
 /Régi énekek ekhója/

Elmegy a kútágas,
 Marad csak a kútja,
 /Ülj törvényt, Werbőczi/

Korai templom-járás,
 Ravasz, bús erkölcs-vermek,
 /A gyermekség elégiája/

Megérte vagy meg nem érte?
 Késő van már, mit bányásszak érte.
 /A cigány a vonójával/

Az Élet, mej szennyesen bukdos
 S nem tud eljutni tiszta kuthoz.
 /A mindegy átka/

Leszúrtunk egy-két vezetőt
Ott a bányás, északi hegyekben,
/Hogy délre jussunk/

Óh, bujni barlangokba,
Méjbe, lágýba és sokba,
Csak életünk kedvének
Ne legyen soha fogyta.
/Óh, bujni barlangokba/

Háborog az ezeréves sir,
Hunnia, ez a sóhaj-bánya
/Háborog a sir/

Arany János barlangjai

Néhány jeles költőnk verseiből már kivadásztam a barlangokat, most a szerintem legszebben beszélő költő, Arany János került sorra. Gyűjtésemmel arra vagyok kíváncsi, hogy a nyelv mesterei miként értelmezik, használják a barlang fogalmát. Hozzávettem jelen esetben a pincéket, föld alatti üregeket is, és mellesleg "szent állatunkat", a denevért. A feldolgozás a Szépirodalmi Kiadónál 1962-ben megjelent 3 kötetes Arany János Összes költeményei alapján történt 1993 első felében.

A patakviz kristájjá szürődék,
Lombos erdő barlanggá szövődék,
Aranyozva lettek a vad sziklák
S forrás hejett könnyeiket sirták. /A lantos/

Mintha lába kelne valamennyi rögnek,
Lomha földi békák szanaszét görögnek,
Csapong a denevér az ereszt sodorván,
Rikoltoz a bagoj csonka, régi tornyán. /Családi kör/

Hires falu Gömörben Jolsva,
Még hiresebbé tette jósa,
Kiről bár még nem zönge ének,
Hét ország vet határt nevének.
.....
A véges ember mit se tudna,
Ha ojkor nincs egy Jolsva, Rudna,
Mej e hitetlen, vak sötétség
Korában szítsa Veszta mécsét. /Népinevelés/

Barátom Szemere de genere Huba,
Hallom, hogy Pesten ülsz egy hitvány oduba;
Kőrösre is talán eljössz rándevuba,
Hol nem sok köpeny van, de annál több suba.
/Szemere Miklósnak/

Arany János

- 2 -

Földalatti kamarába', láncon,
Bende üvölt, viaskodik, táncol; /Éjféli párbaj/

Ime, lomblugast is lát nem igen távol,
Virágzó tövisből, szép piros rózsából,
Mej magát a habban nézi tetszelegve,
Árnyas vén cserfáktól a nap ellen fedve;
Sűrű boltot képez, mejnek üregében
Titkos árnyék unszol friss tanyára szépen,
És úgy összenőtt lomb, gaj, levél meg inda
Hogy a nap se' lát be, hát kisebb szem, mint a!

~~Arany~~ /Ariostoból 37./

Bármennyi bölcs szállt már le a verembe,
S örök dalt zenge költő édes ajka,
Bármennyi ~~hőst~~ hőst dicsőít a borostyán,
Bármennyi szó, dal, tett hangzott e földön:
/A géniusz bilincsben/

Én álljak itt megüdvözletlenül,
Én, a vezeklés annyi érdemével
Dús bánya,-- méltó minden tiszteletre? /A Szakuntala-ból/

~~Toldi~~

Hát előbb mint Miklós, ő is Budán termett,
Hogy Lajos kirájnál megássa a vermet. ~~8/1.~~/Toldi 8/1./

Észrevette Bencét s odamenvén hozzá,
Hol legyen gazdája, tőle tudakozá;
De Bence egy szónak sem birt lenni ura,
Csak mutatott kézzel a kivájt odura. /Toldi estéje 1/34./

...

Nem hiába ástunk földalatti vermet:
Lásd, Bence, a földön már meg sem ismernek;
Mesévé csinálnak maholnap engem is,
Amiről azt mondják: hisszük is azt, nem is. /Toldi estéje 4/4./

Arany János

- 3 -

Akkor a szobába vezeté be karon.--
Mondanom se' kell, hogy lett nagy lakodalom
Alig lelte hejét Miklósnak az anyja,--
Cselédnek is állott pince, kamra, konyha.

Bence, a vén Bence, volt a pincemester,
Ki is tört belőle, hogy ő arra nagy szer:
Ugy járt, ha borér' ment, hogy ne kelljen várni,
S úgy hozott, hogy kétszer sose kelljen járni.

/Daliás idők 3/20./

Ott, hol négy kirájnak azon idő tájba'
Mégfért volna minden udvari pompája
Meg sem töltve annak negyedfél száz termét,--
Most a róka bujkál, ássa kicsiny vermét. /Daliás idők 4/4./

~~Száxxxxtixvixstaxxhogyxerdxkxéjxé~~

Közepén a szoba kereken leméjed,
Lejáró van oda lépcsős márvány padon,
Köröskörül, mint a bányába Váradon. /Daliás idők 6/29./

Ott, hol négy kirájnak azon idő tájba'
Mégfért volna minden udvari pompája,
meg sem töltve annak negyedfélszáz termét,--
Most a róka sunnyog, ássa kicsiny vermét! /Daliás idők 3/24./

Akkor a szobába mentek együtt karon--
Mondanom ~~xxx~~ se kell, hogy lett nagy lakodalom,
Dehogy lelte hejét Miklósnak az anyja!
Cselédnek is állott pince, kamra, konyha.
Bence, a vén Bence volt a pincemester,
Ki is tört belőle, hogy ő arra nagy szer. /Daliás idők 3/77./

Nincs egyéb választás, mint odvába búni,
S meghalni, vagy pártos kigyókövet fúni. /Daliás idők 4/16./

Toldi szerelme

Cselédnek is áll most pince, kamra, konyha.

Bence, a vén Bence volt a pincemester,
Belőle ki is tört, hogy arra nagyon szer: 3/17.

Ugy csillapult vére lefelé azonban,
Mint az örök csep hull nagy üres barlangban. 3/63.

Hire fut azonban, aki jöhet jó is,
Elküldi sisakját a kapunálló őr is;
A tisztje?... az alszik benn a palotában,
Lehordva sarogján, hús pince szobákban. 4/53.

Nem gyógyítja szívét jó anyja beszéde,
Megszompojodik az Anikó negéde:
Komoran ezekkel rövid jónapot vált,
A fölkeresi most nyert szalontai odvát. 6/16.

Másnap hogy' mene a nagy temetés végbe,
Nem volna leírni se hossza, se vége.
Gellérthegyi kőszál üregébe tették,
S húszan a nagy sziklát ráhengerítették. 6/77.

Ott, hol négy kiráznak azon idő tájba'
Megfért volna minden udvari pompája,
Meg sem töltve bizony negyedfélszáz termét:
Most rókafi sunnyog, ássa kicsiny vermét. 7/21.

Délrül ez a népség indult valahonnan, ~~S mint hóguja, meggyült~~
S mint hóguja, meggyült iminnen-amonnan,
Ki paraszt, ki műves, kinek odva szerzet,
Mindenféle kor, nem, állapot és nemzet. 8/93.

Lementem utána, le a sziklaboltba,
Körmömmel is onnan kikapartam volna: 9/59.

Ugy is lett; mire a várbeliek jöttek,
 Harcolni hiába, későn erőlködtek,
 Mert a kapu csak rés, mejnek üregébe
 Ezerenkint tódul már a halál képe. 10/31.

Az oda van, távol, nem mondhatja szembe;
 Öccsét megkötözik s lökik egy verembe. 10/48.

Konrádot a lukból ereszti szabadon,
 A főcinkosokat mind' vágatja agyon. 10/49.

Ásata elébb is száraz, öblös kútat,
 Honnan a vár alá hajt egyenes útat, 10/88.

Mint földi vakondok túrva sötét lukban,
 Hol nem is alitnád, egyszer előbukkan: 10/89.

Hanem észrevette a vár kapitánya,
 Hogy ama földtúrás mire való bányája: 10/90.

S mint viz ha erősen fakad a bányába,
 Ugy tapos a vérben a vitézek lába, 10/100.

Az elveszett alkotmány

Minden makkupakot kikutattam, felborogattam
 Minden fülevelet, megfürdácsoltam a patkány-
 És gözü-vermeket; el-kizavartam szük oduikból
 Még a darazsokat is; hova szellő nem juta régen,

.....

Kancsal bár, de azért égő szemek árnyas üregben,

.....

Reszket a természet: szalad a föld féрге likába;

.....

Mintha darázs-fészket pajkos süheder faderékban

Megbizgat, dühösen zúdul fel a hangos odúban

A szuronyos bogarak számnélküli nagy sokasága:

.....

Arany János

- 6 -

Ekkor az éj minden rém állata zúgva előjön:
Ronda füles-bagjok, denevérek nagy sokasága
Röpdesnek körülötte, varangyok tábora tesped

....

Szétteríté füleit s röpülő mozgásnak erévén,
Mint órjás denevér szárnyalt el a bájos
Éj-honi hölgy venyigés földelü tündéri lakához.

....

E lepedőszigetet denevérek nagy sokasága
Fogta körül, magasan szárnyalván azzal a légben.

....

E magyarázati alatt a Léthe pataknak elértek
Forrásához, ahol kiszakad barlang kebeléből.
És különös vala itt, hogy nem viz buzga fel a kő
Közt, hanem ojjan hig fojadék, mint ömletteg ércé.

....

Itt van a Sorsisten barlangja, bevésve a vén föld
Gránit kérgének -- még hajdan a gyermeki beltüz
Által felcsattant -- nagy himlőjébe. Körötte

....

Bent a barlangban nagy gőzmalom él: az Időnek
Malma ez, amejnek tágas hombárai telvék
Soknemű testekkel, várókkal a végzates őrlést,
Ő maga rejtéjes barlang méhében, iromba
Felhők leple alatt ül a Sorsisten, örökké
Olvasván a fátum öles foliántjai titkát.

....

Hábor e barlangot keresé föl s térdre borulván

....

Mejre a Sorsisten mennydörgő hangu beszéde
Igy ada választ a barlangnak méj fenekéről:

....

Méj titok az, mejjet csak e barlang istane láthat,

....

Láng az egész Hábor / mint volt éltében örökké
Szelleme/, a hajlék oda lőn, zavaros szelek árja
Szórta el azt korom- és füstképen a lég üregében.

....

Arany János

- 7 -

Nyiló ablakokon, s a nemességnek fülodúit
Hömpölgő zenehang üti meg, mint orgona hangja.

Házoknál temérdek kincs hevert rakáson,
Csürben, kamarában, pincében, padláson: /Rózsa és Ibója/

S nem soká, az ablakrésbe kapaszkodván,
Végigtekinthete annak boltos odván. /Murány ostroma/

Vigye őtet vásárookra, búcsura, bányába; /Az özvegy ember
árvái/

Délszak felé erdős hegyek
És völgy-odúk sötétlenek,
Felettök a csillagokig
Emelt kőszál uralkodik, /Katalin/

....

Arcán miért színlel jeget,
Hol vére -- mint égő fojam
Hegyek lávás odúiban --
Kirohanással fenyeget?

....

Csak szeme villog méj gödörbül,
Mint tigrisé, midőn sötét
Barlangjából prédára lés --

....

"Nyilj, szikla, nyilj! repedj meg érc!"
Miket üvöltve széthajít,
A völgyodú, az ormi bérc
Arcul meg arcul verdesik,--

....

S ha a Vág kanyargó partinál
Szemedbe ötlük Budetin:
Nézd meg mohos falüregét
S gondold hozzá e bús regét.

Vissza sem néz addig, míg pokolba jutva,
El nem rejtezik egy kájhafütő lukba. /A Jóka ördöge/

A Nagydai cigányok

Ment egy omladozott ó pincébe, ahol
Rasdi, a varázsló, tanyáz mint egy bagoj. /2.ének/

.....

Csóri pedig, mondám, az oduba méne,
Hol bagoj módjára lakott Rasdi néne; /2. ének/

....

S fölment a pincéből, hogy meglássa, vajon
Odakünn az idő mijen tájba'vayon. /2. ének/

....

Veszi legelőbb is a pincébe útját:
Felhordatja onnan a sok cifra gúnyát /3. ének/

....

Hamar egy lapátot felkap örömeben,
Megmeriti aranypénzzel a pincében, /3. ének/

....

Monda erre Éva: Bizony, meg is evett
Az a roppant nagy hal, mejnek a neve cet;
Szerencse, hogy épen ottankörül uszkált
S benyelé kocsinkat, mint én egy galuskát.

Nagy üreg volt benne, mint valami templom,
De sötétség lévén, üss ki Jónás, mondom;
Kicsiholt a Jónás az első ütéssel,
Akkor a hal gyomrát összejártuk méccsel. /3. ének/

....

Ami keveset az ellenségtől kaptunk,
Ami csekéjséget a pincében hagytunk, /4. ének/

....

"Hadd lám!" monda Csóri és felugrott gyorsan,
Megütötte fejét a pincegádorban,
Mit se' gondol azzal, nem is jut eszébe,
Mikor hozhatták őt ebbe a pincébe. /4. ének/

....

Hogy az ó pincében elaludt a vajda
S úgy álmodta mindazt, ami esett rajta. /4,ének/

....

De a hős cigányság lót-fut eszeveszve,
A fürőlukba is búna, ha lehetne. /4. ének/

.....

Megy az ó pincébe, keresi az ajtót,
Nem leli...hogyan lelné, ahol sohasem volt!

Körösleg a pince falain tapogat:

"Csak a kulcsot lelném! vagy bár a kulcslukat! /4. ének/

Köröskörül, tornáca széles
Kalapján, mint jégcsap, szaszéjes
Faragvány csüng, hintáz alá,
Mi sem látszik hogy tartaná,
Akár nézd a Baradla-ürt.
Hol a kő függ, mint lenge fűrt. /Édua/

Lova mint egy madár, maga mint egy tündér,
Mert oj könnyen fordul, mint esti denevér.

....

Mint erős orosz lány nem késik barlangban,
Ha fekvé találják gyors vadászok abban:

/ A Zrinyiász népies kidolgozása/

Néhutt a völgy, ösvény nekül,
Jeges barlangba menekül,
Vagy vaskapun csuszamlík át,
Hol tóba veszi önmagát.

Erre a tatárok megkezdik a támadást, elkeseredten foj a harc
-- minek vége, hogy a magyar egy lábíg elhullt, maga Ogmánd
is, az utolsó magyar, egy barlangban, hova legutoljára vonult,
a tatár kiráji keze által elesik.

/Az utolsó magyar/

Sejem a fü, édes a viz,
Fa-odúból csöpög a méz. /Rege a csodaszarvasról/

Vermeit immáron éjjeli munkával
Buda kiráj bontja hites ag szolgával;

....

Te is immár lettél Buda árulója?
Ellenségivel egy barlangban üvöltesz;

....

Mint habütött pandal,^x Buda ügye omlik.

x Padmaj is; de amaz határozottabban; vizpartban vájt ür.

/Buda halála/

Hogy ez a híres jós, ki e földet lakja,
Hite nem bizánti, hanem bálvány papja,
Búvóheje barlang mind nyári és téli,
Jár hozzá a népség, imádja, mert féli.

....

Kincse az istennek -- felel a jós -- hajdant
Vala templom-számra; most lakheje barlang,
Maga is papja is, üldözve, szegények:

....

Mint tigris a lesből prédára ha szökken,
Villant szeme zásznak nagyot e szó közben,
De mohos odvába meg' visszalapúla,
S Detre a kirájnak lassu hangon szóla:

/A trilógia második részéből/

József Attila barlangjai és üregei

József Attila összes versei, Szépirodalmi könyvkiadó 1966
alapján összeszedve 1993 márciusában

Mámor esték elszállottak, ott fagytak a Karsztok alján
s ismeretlen menyasszonya tört lilium, ojan halvány.

Bús magyar éneke

Vén, ráncos arca majdnem fekete,
kiszitta régen már a nap heve,
fogatlan szája bús sóhajüreg,
oj csöndes néni és ojan öreg.

Parasztanyóka

Valaki, aki Krisztus üreges sebére nem rettegéssel gondolt --

Proletárok !

Hangja -- mit roppant barlangviszhang adhat
még orgonára -- és a gondolathad
rokkant derékkal görbed untalan,
mint korhadt fűz görnyed szomorúan
deres partján zajló, jeges pataknak.

A kozmosz éneke

A tisztaság napos mezőit s hűs fenyvesét bevonta
az elfásult mámor hója, jege,
ijedten zuhan ott a kétségbeesés
vasalt szánkója
ismeretlen üregek borzalma felé.

Alkohol

Uram, ki küldtél büszke vár urának,
engedd, már lelkeim riadót ne fujjon,
szelid remeteként az öregek
szűk szive odvas odujába bujjon.

Uram !

Denevér-szárnyon röpködjének ?

Tanítások

S nem fogad az asztalához senki,
hegyek barlangos gyökereit rágjuk,
az égen sem nap -- aranytallér ragyog, ...

Kiáltunk Istenhez

Ó, borzalmas így, útfelen heverni,
 ha bennünket nem épít városokká
 gránithalmokba semmi építő,
 hiszen köjőkkorában az időnek
 egymást-karoló barlanghegyek voltunk,
 hol békeesség és szeretet lakott.

Kövek

... s éljen! éljen! dübörög a nép,
 tiporják egymást, hogy jobban hallják,
 mintha nagy sötét alagútban
 tizezer expressz rohanna egymásba.

Balga költő

Minden szépen füttyentő vonat beleragat az alagutakba,
 vén gőzök buggyannak a kátrányfojam buktató medrén --
 dühödt ebek terelik ott a bús hullák keserű nyáját.
 Ki az esőt sötét barlang odvából vigyázza,
 kedves annak az árva ég vakságot dobó dördülése --
 minden villám feléd cikáz és benned hal meg --
 acélgömbbe tömörített egyedülvalóság,
 emelkedj !

Acélgömb: föl, föl ! Emelkedj !

Egy elfeledett bús alagútból
 kiront még zúgva a páncélvonat,
 ütegeiben tömitett fények --
 az én tékozolt sok szép erőm.

Páncélvonat

Piros hold körül denevérek,
 bársony koszorú, bodor féreg.

Piros hold körül

Recseg az ég odvas falunkba',
 csikorogva hordja halomba
 tört águnkat, csörög a lombja,--
 de meleg földet fogunk föld alatt.

Ákácokhoz

S hol zápfog rág, a város érdes része,
hol a vasbányák fuvallata ing,
gép rugdal, lánc zúg, jajong ládák léce,...

Munkások

Könnyes, mint könnyes a szem ürege.

Egy kisgyerekek sír

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint a guanó
keményen, vastagon.

.....
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi, hull, csak hull a
kövér, puha korom,
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.

A város peremén

Óh mennyire szeretlek téged,
ki szóra birtad egyaránt
a szív legméjebb üregeiben
cseleit szövő, fondor magányt
s a mindenséget.

.....
Szeretlek, mint anyját a gyermek,
mint méjúket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint fényt a termek,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat !

.....
Ízed, miként a barlangban a csend,
számban kihülve leng
s a vizes poháron kezed,
rajta a finom ~~erzet~~ érzet,
föl-földdereng.

.....
Az örök anyag boldogan halad
benned a belek alagútjain
és gazdag életet nyer a salak
a buzgó vesék forró kútjain !

Óda

Ha pincéjébe szenet hordunk,
egy pakli "balkánt" is kibont !

Vigasz

Ha beomlanak a bányát
vázazó oszlopok,
a kincset azért a tárnák
őrzik és az lobog.
És mindig újra nyitnák
a bányászok az aknát,
amíg szivük dobog.

Alkalmi vers a szocializmus állásáról Ignotusnak
Én nem tudtam, hogy annyiszörnyőség
barlangja szivem. Azt hittem, mamája

Én nem tudtam

...hogyan jöjjön el már az, ki megbocsát
és meg is mondja szépen, micsodát
bocsát meg nékem e farkasveremben !

Mint gyermek...

És mégis, mint aki barlangból nézi
a hosszú esőt -- néztem a határt: ...

A Dunánál

Csillagok rácsa csillog az egen;
ilyen pincében tart az értelem !

Jaj, majd nem...

Belsőnk odvába bútt a hálás
hűség, a könny lángba perreg --
üzi egymást a bosszúállás
vágja s a lelkiismeret.

/Ős patkány terjeszt kórt .../

Fedezheti igazamat a
napsugár elől ~~Kazamata~~ Kazamata, --
fogaim közt leng a zamata.

/ A vásártéren.../

Nedvesedik mélán az elhagyott
homokbánya, nagy fekete lukak
lélekzenek s a kezdő csillagok
békadudára járják táncukat.

/Nedvesedik mélán.../

Középkor. A világ egy szeme int,
császár, vagy pápa várakban, odúkban,
hizelgők nyelve lukat fúr urukban
és napjainkban hódolnak megint.

Az örök Polyphemos

Őrült leszek: " A luk ha festi randa"
mondám s aztán: a gyereken kelevéz. /Szonettjáték/

Én óvakodva szürcsölöm
drága, de jégen hült söröm
/egy kis/ csipkés, lukas
ponyvás lugas
hús méjén ... /Én óvakodva szürcsölöm.../

Denevér száll, szól a kuvik,
lassan a hold előbuvik.

Homáj borult az erdőre ...

87

Szabó Lőrinc barlangjai

Természeti képeket is alkalmazó költőinknél néhol barlangot is találhatunk. Ezeket gyűjtöttem össze 1992-ben a Magvető könyvkiadó által 1962-ben megjelentetett Sz.L. őszi szegyűjtött versei kötetből. Valahogy kimaradt a Beszámolómból, így most adom közre.

Először fecskék, később denevérek
hasogatták az estét; a hegy is
függönyözte kék arcát és a nádas
eldajkálta a siró szeleket. /Sötétség, holdfény/

Magasban és húnyt szemmel járom a
pillanat útját -- köröttem vigyorgó
vázak gyúlnak ki -- jobbra-balra méj
szakadékok, kétej és örület
húz-vonz zuhanni és a tragikus
csöndbe időnkint belebőgnék a
halál alaktalan barlangjai. /A következő pillanat/

szent dolog az ősz! -- kiáltom, s ime,
sziklasötét barlangja hűvöséből
előbúvik a szakállas szatir /Pannón ősz/

Szomorú testvéreim, emberek,
és Róma száműzött gyermekei,
-- ne várjatok feltámadást s reményt!
Húzódjatok pogány barlangjaink
méjébe, koszorús ormok közé,
megőrizni a régi, üldözött
istenek utolsó oltárait, /Rutilius levele/

Különös szagú lett a bőre,
s az arca ráncos denevér. /Láz/

Szabó Lőrinc

"Der Vertreter des Statthalters Christi liess am Eingang der Höhle Feuer anzünden. " /Testvérsiratók/

A vén Pelvoux erdős derekán
nagy barlang toroka várt:
-- "Álljunk meg itt, várjuk meg itt
a holnapot s a halált!"

Nyirkos homáj, kongó üregek;
fákjánk táncolt betegen
és fénye bagojt riogatva furán
ingott a mohos köveken.

....

A barlang szelleme:
Ne bántsátok szegényeket,
most vesztik el az életet;
még egyszer látják a napot,
holnap nem lesz itt, csak halott.

....

A fákja a barlangban nagyot
lobbant a kőpadon

....

Bent a barlangban elbucsuzott
kedveseitől, aki élt.

A sötétben furcsa állatok
nyargaltak föl s alá,
nyöszörögtek a fák; egy nagy denevér
suhant valahová.

....

s elállták barlangunk előtt
a szük bejáratot.

....

S szavukra visszamorogtak a
barlang üregei.

/Testvérsiratók/

a szegénységet,
 mejnek gyógyithatatlan
 betegek vagyunk: roncsoló
 mérgeit hurcoljuk s leheljük
 irodában, műhejben, bérpaloták
 barlangjaiban, nászéjszakánkon
 vele oltjuk be a jövőndőt /Az örök járvány/

és jött a kő és a felhőkbe mászott
 s barlanggal vett körül és kivirágzott,
 hogy szebb legyen a szememnek; s jött a vas
 /Materializmus/

Óh, mij titokzatos szövetség, zsarnok állam
 a test, mejben a szent, kormányzó kémia
 erők és anyagok lüktető mámorában
 teremt és alakít, mindennek rokona,
 mindenség maga is, -- be vad és érthetetlen
 és új világ vagyunk, mikor egyszerre, mint
 barlangi utazó, a belső végtelenben
 parányi szellemünk riadtan szétekint!

/A belső végtelenben/

Két akarat, két tett, az éber ész
 két villanása közt piciny szünet,
 tán lankadás, tán előkészület:
 a tetszhalott percben szélrezenés,
 mej a tüdő szivacsbarlangjait
 gáztámadásként előnti s a jó
 meleg hús méjét, szelid riadó,
 nyugalmából fölveri egy kicsit. /Cigarettafüst/

Már itt a szörnyeteg. Utálod?
 Vele vagy ellene! Magányod
 barlangját kard kutatja át. /Politika/

Sokhazájú boldog nyári lelked
 becirpelt a csattogó vonatba,
 zengett tőled az egész Dunántúl,
 zengett a sziklás éj; s azután is,
 fent a Karszton, s lent, végig a dalmát
 szigeteken hü társam maradtál: /Mosztári tücsök/

S mintha most látnám legelőször,
 látom a Karsztot, a vonat
 reggeli zezug szirtfalak között
 csattog a keskeny ég alatt, /Trieszt előtt/

úgy megzenült a hegyek alja,
 mikor a kopasz Karszton át
 megint az Adriához értünk /Dalmácia tücskeihez/

A fülke üres volt... A Karszton
 robogtunk, kis horvát faluk
 és nagy hegyek közt...Kanyarodtunk,
 a gép lihegett, zakatolt, /Éjszaka a vonaton/

Piros kis húsbarlang a szád,
 piros a csókod, pirosak
 tested méj titkai, piros
 szikrák lepik el agyamat. /Piros kis húsbarlang a szád/

Piros kis húsbarlang a szád,
 nézlek és nézel, elakad
 a szívem s érzem: már nem én
 akarom akaratomat. /Még egyszer/

Karszt. Éjfél. Lesz még fény, tenger, csoda?

 alagút nyelt be és gargalizált
 velünk s kiköpött, s hogy csapott a láng /Karszt, éjfél/

Égverő Hegyek. Lent szük alagút.
 Ott találtuk Szidari Szabitut.
 Gilgames szólt: "Istennő, átjutok?
 S ott mi vár?" "Menj: hét év, és megtudod!"
 Zegzugos, sötét akna nyilt elénk.
 Mentünk. Egy év kioltotta a fényt.
 Mentünk. Mindenütt egyforma sötét.
 Éj, csönd. És elmúlt a második év.
 Mentünk. Mindenütt egyforma sötét.
 Éj, csönd, más semmi. A harmadik év.
 Mentünk. Mindenütt egyforma sötét.
 Éj, csönd, más semmi. A negyedik év.
 Mentünk. Mindenütt egyforma sötét.
 Éj, csönd, más semmi. Az ötödik év.
 Mentünk. Nagymessze az akna sötét
 végén fénypont gyúlt. A hatodik év.
 Mentünk. Hét év. Kiléptünk! -- És, hime,
 előttünk állt a Halál Tengers. /A Halál Tengers/

ökörfarkkóró jön és elmarad,
 jegenyés állomás, a karszti Szkrad,
 s a zöldben rózsák vörös sebei
 és a ködből egy tehén dugja ki
 szarvas fejét, csörgedező vizek
 s barlangok nyilnak, szállók, süjvedek
 és minden repül, minden eltűnik. /Álom/

átinognak a csukott ablakon
 s szétolvadnak a levegőbe, ki
 s be /mint Macbeth boszorkányai/;
 de hidegek, némák, kísértetek,
 denevérként surranó vészjelek,
 póktündérszörnyek, ötlábú kezek: /Szorongás/

Ezért ojan jókedvü, amikor
buvik maszatos kupacok alól,
vagy ha még a fehér dombok alatt
csipkéz ujjnyi barlangfúratokat,
vagy ha pici kék tócsákban megáll
s gyüszünkint issza a langy február... /Hólé/

No de, komojan, édes: hova lett
Sztraka, a hü cseh? Mint mi, úgy örült
utazásunknak, végre sikerült!
/A Barlangra ő figyelmeztetett./
Hova lett?...S rég láttuk az Öreget, /Hova?/

kapuidat keresve hirtelen
érezte, hogy már befelé hatol,
szived felé, oj bús-barlangon át
mejnek sejmét csak jelezte a szád, /Robbanások/

Téli álmát alussza denevér,
gyökér, csiga, sün, a magvak s a férgek.
/Népek csatái/

Tóth Árpád barlangjai

Tóth Árpád Összes versei az Atheneum Kiadónál megjelent
ötödik kiadás /1947 ?/ alapján összegyűjtötte Soldos Katalin.

A levegő hideg, kék és merev
S sziszegve metszi éles cirpelés,
Mint bánya méjén a kék ~~érc~~ érceret
A zengő fúró. Már a fény kevés. /Október/

S fákat szerettem s szirmok tüneményét
Figyeltem andán s méla könyveken
Ragyogtattam a lámpa mézszin fényét
S csöndes Szézámok üdve nyílt nekem:
Egy óra tán a zürös, lomha napban,
Egy árva barlang, mit a könny vize
Vájt s tett meleggé s én megbújtam abban
S éreztem, jó az élet bús ize.

/Az árnyból szótt lélek/

Reszketve teritem a védő fátyolt
Magam körül s eltépi a vihar,
És minden barlang, mejnek csendje lágy volt,
Most ferde száj, mej szörnyü jajt rivall.

/Az árnyból szótt lélek/

S szolgálid félve és juházva vártak:
A bús magyar szók, sok kevés oroszlán
Magányod vén barlangján, Dániel!

/Két régi költő -- Berzsenyi/

Türjétek kedvesen, ha lelkének komor
Bányáiból a bú vihedere kereng fel,

/Elégia egy rekettyebokorhoz/

Dacolnék új, szép daccal, ám kevés
Szájam körül már gyáva gödröt ás,
Szelid barázdát, halavány mosojt
Valami ősi meghunyászkodás.

/Az ősök ritmusa/

Fénytelen élet. Egyre többször
Fog el a dermedt hangulat,
Hogy tán nem is a földön élünk
Mi már, hanem a föld alatt.

/A föld alatt/

Mínthogyha pezsdül ojkor a
Hüs pinceodvak óbora.

/Május éjén a régi bor/

A szél, az ittas denevér,
A vak lomb közt pihenni tér.

/Május éjén a régi bor/

S láttukra szivedben
Hobot vet a rest vér,
-- Vén bor hüs pincében,--
Ismered-e testvér ?

/Ifjonti jók múlásán/

Fehér lesz akkor már nehéz hajad,
S mig másod elnézed majd, mélabúval
Mondod: Mij furcsa barlang a tükör,
Mej esti szobát mutat s halavány nőt,

/Fehér lesz akkor.../

Dacolnék uj, szép daccal, ám keskeny
Szájam körül már csöndes árkot ás,
Szelid és gyáván reszkető mosojt
Az ősz alázat és megalkuvás.

/A test csodája/

S elejtett minden aranyfonalat kezéd,
Mej a lét vak labirintusán átvezet,

/Ősz, ősi isten.../